

Vlaanderen
is kansrijk opgroeien

RAPPORT

VOORRANGSREGELS KINDEROPVANG

Evaluatie van de toepassing
Aanbevelingen voor beleid & praktijk
mei 2021

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
Inleiding 2	
Onderzoeksvraag.....	3
Aanpak 3	
Cijfers 5	
1. Onderzoek gebruik van en behoefte aan kinderopvang	5
2. Monitoring bereik voorrangsgroepen	9
Evaluatie-onderzoek.....	16
1. Organisatoren aan het woord	16
2. Lokale loketten kinderopvang aan het woord	22
3. Toeleiders aan het woord	26
Conclusies.....	37
Aanbevelingen voor beleid en praktijk.....	39
Vorrangsregels vereenvoudigen en inzetten op implementatie en opvolging	39
Samenwerking versterken	40
Subsidiestelsel aanpassen om meer flexibiliteit mogelijk te maken	41
BIJLAGE 1 LEIDRAAD VOOR INTERVIEW TOELEIDER	43
BIJLAGE 2 DE VOORRANGSREGELS uitgelegd	46
BIJLAGE 3: LIJST VAN TOELEIDERS DIE GEINTERVIEWD WERDEN	48

INLEIDING

Als kinderopvang haar drie essentiële functies (de economische, pedagogische én sociale) ten volle wil kunnen realiseren, moet er voldoende, kwaliteitsvolle, betaalbare én rechtstreeks toegankelijke kinderopvang zijn voor elk kind zonder onderscheid. Dit is ook de ambitie van de Vlaamse Gemeenschap en deze is vastgelegd in artikel 3 van het decreet voor opvang van baby's en peuters¹.

Er is nog een weg te gaan om kinderopvang maatschappelijk aanvaard te weten als een basisvoorziening voor elk kind en elk gezin. Ook al is voldoende bewezen dat kwaliteitsvolle kinderopvang, net zoals onderwijs, heel belangrijke voordelen heeft voor de ontwikkeling van het kind (pedagogische functie) en voor de participatie van het gezin aan de samenleving (sociale functie), de economische functie staat nog steeds centraal. Uit recent onderzoek naar het gebruik van kinderopvang² blijkt dat werk nog steeds het belangrijkste motief is om gebruik te maken van kinderopvang.

Anderzijds stellen we vast dat zelfs die economische functie voor vele gezinnen vandaag een verre droom is. Enerzijds blijkt kinderopvang onvoldoende in staat om gezinnen in atypische situaties, zoals werkomstandigheden waar heel veel flexibiliteit gevraagd wordt van de werknemer, een geschikt antwoord te bieden. Anderzijds bevinden vele gezinnen zich vandaag in een vicieuze cirkel. Willen ze kunnen deelnemen aan een opleiding of aan een inburgeringstraject dan hebben ze kinderopvang nodig. Terwijl de kansen op een plek in de kinderopvang veel groter zijn als men al werk heeft en/of een voorspelbaar en stabiel opvangritme heeft. Uit het hierboven vermelde onderzoek blijkt dat vooral kansarme gezinnen en gezinnen van allochtone origine ondervertegenwoordigd zijn in de opvang en dat, in tegenstelling tot wat men vaak denkt, er toch een onvervulde behoefte aan kinderopvang is bij deze bevolkingsgroepen.

In Vlaanderen zetten we al sinds vele jaren in op het versterken van de toegankelijkheid van kinderopvang. Zo kennen we al een 10-tal jaren voorrangregels in de kinderopvang die subsidie voor inkomenstarief ontvangt. Deze regels bestaan hierin³ dat de opvang verplicht is om voorrang te geven aan gezinnen die voldoen aan een bepaald kenmerk én om ervoor te zorgen om op jaarbasis minimum 20 % van gezinnen die voldoen aan twee kenmerken op te vangen.

---

¹ De Vlaamse Gemeenschap beoogt met kinderopvang een dienstverlening aan gezinnen die een economische, pedagogische en sociale functie heeft, die kwaliteitsvol, beschikbaar, betaalbaar en rechtstreeks toegankelijk is voor elk kind zonder onderscheid, in aanvulling op de opvoeding van het kind in zijn gezin, met respect voor de draagkracht van het kind, zijn thuismilieu en de keuzevrijheid van het gezin.

² T. Van Regenmortel, E. Teppers en W. Schepers, 'Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest', 2019. Voor het volledige onderzoeksrapport: [gebruik-en-behoefte-aan-kinderopvang-juli-2019.pdf \(kindengezin.be\)](https://www.kindengezin.be/img/voorrangsgroepen.pdf)

³ Meer info over de voorrangregels vind je op onze website: <https://www.kindengezin.be/img/voorrangsgroepen.pdf> en in bijlage 2

Voor kinderopvang die plussubsidie krijgt en extra opdrachten heeft naar kwetsbare gezinnen, komt daarbij dat men steeds voorrang moet geven aan een kwetsbaar gezin en op jaarbasis minimum 30 % kwetsbare gezinnen moet opvangen⁴.

De Vlaamse Regering wil nu werk maken van een evaluatie van de voorrangsregels en hun toepassing en zorgen voor effectieve voorrang voor kinderen van werkende ouders en ouders die een opleiding volgen in het kader van een traject naar werk⁵. Ze wil een groeipad realiseren voor zowel de capaciteit als de toegankelijkheid in de kinderopvang met voorrang voor werkende ouders en ouders in opleiding⁶.

ONDERZOEKSVRAAG

Het voorwerp van het evaluatieonderzoek is om een antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- bereiken de huidige voorrangsregels de effectieve voorrang voor werkende ouders en ouders die een opleiding volgen in het kader van een traject naar werk (en bij uitbreiding ouders die een inburgeringstraject volgen) ?
- zo neen, wat zijn dan de knelpunten?
- en hoe zouden de regels bijgestuurd kunnen worden ?

AANPAK

In dit rapport starten we met een aantal **cijfergegevens** die relevant zijn voor de onderzoeksvraag. We bekijken daarvoor:

- de resultaten van het onderzoek gebruik van kinderopvang van 2019⁷
- de cijfers over het bereik van voorrangsgroepen die sinds de inwerkingtreding van het decreet opvang voor baby's en peuters door de opvang geregistreerd en gerapporteerd werden aan Opgroeien.

---

⁴ Voor meer info over de voorrangsregels: zie bijlage 'voorrangsregels uitgelegd'

⁵ Vlaams Regeerakkoord, p 70

⁶ Beleidsnota Welzijn 2019-2024

⁷ De cijfers 2020 zijn niet representatief wegens de impact van de coronamaatregelen op het gebruik van kinderopvang

Omdat het onderzoek ook meer inzicht wil krijgen in de toepassing van de voorrangsregels, is er ook kwalitatief onderzoek gebeurd bij volgende groepen:

- organisatoren kinderopvang
- lokale loketten kinderopvang
- toeleiders naar kinderopvang/organisaties die gezinnen ondersteunen

CIJFERS

1. Onderzoek gebruik van en behoefte aan kinderopvang

Wat leert het onderzoek gebruik⁸ ons over de relatie tussen kinderopvang en werk?

Reden voor opvang

Onveranderd tegenover voorgaande onderzoeken kiezen gezinnen hoofdzakelijk voor het gebruik van formele en/of informele opvang omdat ze verder willen blijven werken.

- 86% van de regelmatige en beperkte gebruikers van formele en/of informele opvang haalt deze reden aan. Dit aandeel is het hoogst (90,4%) bij de combinatiegebruikers (gebruikers van zowel formele als informele opvang).
- Deze reden wordt ook meer aangehaald door gebruikers van enkel formele opvang (80,6%) dan door gebruikers van enkel informele opvang (70,5%).
De formulering van dit motief (ik (en/of mijn partner) *wil* verder blijven werken) was voor sommigen (1%) echter wel ongelukkig, aangezien zij aangaven te *moeten* gaan werken omwille van financiële redenen en aangaven niet de keuze te hebben om thuis bij het kindje te blijven.

Als tweede belangrijkste reden voor het gebruik van formele en/of informele opvang wordt aangehaald dat dit beter is voor de ontwikkeling van het kind (door 54% van de regelmatige en beperkte gebruikers van formele en/of informele opvang aangehaald). Opnieuw geven de combinatiegebruikers (56,5%) en de gebruikers van enkel formele opvang (57,7%) deze reden vaker aan dan gebruikers van enkel informele opvang (32,8%).

In vergelijking met 2013 geven beperkte en regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang in 2018 iets meer aan opvang te gebruiken om de studies voort te kunnen zetten/een opleiding te kunnen volgen of om werk te kunnen zoeken. Echter een vergelijking met 2013 dient met de nodige omzichtigheid te worden bekeken omdat de steekproeftrekking en de vraagstelling iets gewijzigd werden.

---

⁸ T. Van Regenmortel, E. Teppers en W. Schepers, 'Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest', 2019. Voor het volledige onderzoeksrapport: [gebruik-en-behoefte-aan-kinderopvang-juli-2019.pdf \(kindengezin.be\)](#)

	Totaal: Formeel en/of informeel (n= 5 407)	Enkel formeel (n= 1 027)	Enkel informeel (n= 612)	Combinatie: formeel en informeel (n= 3 768)
Het laat mij (en/of mijn partner) toe mijn (zijn/haar) studies voort te zetten of een opleiding te volgen	11.7 (10.8-12.7)	21.2 (18.4-23.9)	18.7 (15.3-22.0)	7.5 (6.6-8.4)
Het laat mij (en/of mijn partner) toe werk te zoeken	8.2 (7.4-9.0)	15.1 (12.7-17.5)	15.2 (12.2-18.3)	4.8 (4.1-5.6)

Gebruik van opvang & werksituatie ouders

Net zoals in de voorgaande jaren verschilt het gebruik van formele en informele opvang sterk naargelang de *werksituatie van de moeder*. Gezinnen met een werkende moeder (voltijds of deeltijds) maken in verhouding meer regelmatig gebruik van (formele en/of informele) opvang. 96.3% van de gezinnen met een voltijds werkende moeder en 91.9% van de gezinnen met een deeltijds werkende moeder maakt regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang.

Het gebruik van kinderopvang verschilt eveneens sterk naargelang de *werksituatie van de vader*. Ongeveer 80% van de gezinnen met werkende vaders maakt regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang.

Het opvanggebruik is ook afhankelijk van de *gecombineerde werksituatie van de vader en de moeder*. Dit werd ook teruggevonden in 2013. Wanneer enkel de moeder niet-werkende is, of vader en moeder zijn beiden niet-werkend, dan ligt het regelmatig opvanggebruik van formele en/of informele opvang laag (32.4% en 26.8% respectievelijk.). De grootste groep regelmatige gebruikers van formele en/of informele opvang merken we op wanneer vader en moeder werken (al dan niet deeltijds) en wanneer een alleenstaande moeder of vader werkt. Onderstaande tabel laat ook zien dat de *werksituatie van de moeder meer bepalend is voor het opvanggebruik dan de werksituatie van de vader*. Immers, als de vader niet werkt maar de moeder wel (voltijds of deeltijds), is er toch een hoog percentage (81.2%) aan regelmatig gebruik van formele en/of informele opvang op te merken.

Onvervulde behoefte aan formele opvang en werksituatie

Extra nood aan formele opvang bij huidige gebruikers van formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang) naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, *regelmatige en beperkte gebruikers*)

Vraag: 'Zou je op dit moment méér gebruik willen maken van formele opvang?'

	Werksituatie moeder		Kansarmoede gezin		Origine moeder		Totaal*
	Werkend (n = 3 515)	Niet-werkend (n = 293)	Nee (n = 4 225)	Ja (n = 231)	Belg (n = 3 851)	Niet-Belg (n = 591)	(n= 4 487)
Ja	10.4	24.7	10.7	22.4	9.5	19.8	11.5
Nee	89.6	75.3	89.3	77.6	90.5	80.2	88.5

Nood aan formele opvang bij gebruikers van enkel informele opvang naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, regelmatige en beperkte gebruikers)

Vraag: 'Zou je op dit moment gebruik willen maken van formele opvang?'

	Werksituatie moeder		Kansarmoede gezin		Origine moeder		Totaal*
	Werkend (n = 309)	Niet-werkend (n = 116)	Nee (n = 462)	Ja (n = 82)	Belg (n = 416)	Niet-Belg (n = 130)	(n= 547)
Ja	29.3	29.4	28.3	32.7	25.3	38.2	29.3
Nee	70.7	70.6	71.7	67.3	74.7	61.8	70.7

* sommige gebruikers van enkel informele opvang staan niet in deze tabel zoals gebruikers waarbij de moeder tijdelijk het werk heeft onderbroken of een andere werksituatie heeft, waarvan de kansarmoede status van het gezin en de afkomst van de moeder niet gekend is, ze zijn wel opgenomen in het kolomtotaal.

Nood aan formele opvang bij niet-gebruikers van opvang naar werksituatie moeder, kansarmoede in het gezin en origine moeder in 2018 (in gewogen kolom % en 95% BI, regelmatige en beperkte gebruikers)

Vraag: 'Zou je op dit moment gebruik willen maken van formele opvang?'

	Werksituatie moeder		Kansarmoede gezin		Origine moeder		Totaal*
	Werkend (n = 95)	Niet-werkend (n = 366)	Nee (n = 386)	Ja (n = 202)	Belg (n = 203)	Niet-Belg (n = 380)	(n= 594)
Ja	17.0	25.8	23.4	26.4	19.5	25.5	24.5
Nee	83.0	74.2	76.6	73.6	80.5	74.5	75.5

* sommige niet-gebruikers staan niet in deze tabel zoals niet-gebruikers waarbij de moeder tijdelijk het werk heeft onderbroken of een andere werksituatie heeft, waarvan de kansarmoede status van het gezin en de afkomst van de moeder niet gekend is, ze zijn wel opgenomen in het kolomtotaal.

Conclusie:

1) De werksituatie van de ouders is de meest bepalende factor in het gebruik van formele en/of informele opvang , namelijk

- Hoger aandeel gebruikers als beide ouders werken (voltijds of deeltijds)
- Hoger aandeel gebruikers als alleenstaanden werken (voltijds of deeltijds)
- Regelmatig gebruik is het laagst bij niet-werkenden
- Werkstatus van moeders is meest determinerend voor gebruik opvang (ook bij kansengroepen)

2) De on vervulde behoefte aan opvang is het hoogst bij kansarme gezinnen en bij gezinnen waarvan de moeder van allochtone origine is en die op het moment van de bevraging reeds gebruik maakten van formele of informele opvang.

2. Monitoring bereik voorrangsgroepen⁹

1. Opgevangen kinderen uit voorrangsgroepen

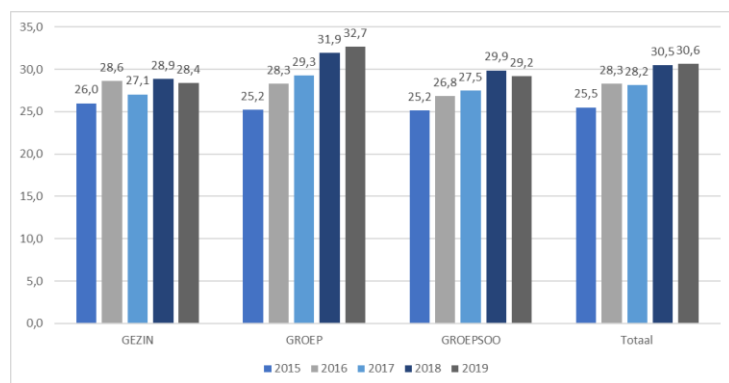
Voor bijna 97% van de subsidiegroepen hebben we registraties over de voorrangsgroepen. Bemerking hierbij is dat er nog steeds een aandeel van de registraties foutief zijn: we stellen dat er bij de registraties niet altijd twee kenmerken – om te voldoen – aan een voorrangsgroep aangeduid zijn.

In 2019 kwam 30,6% van de opgevangen kinderen in locaties waar ouders betalen volgens inkomenstarief uit een specifieke voorrangsgroep. Groepsopvang scoorde hoger dan de subsidiegroepen groepsopvang samenwerking en gezinsopvang. Dit is vergelijkbaar met de gegevens van 2018. Toen kwamen 30,5% van de kinderen uit voorrangsgroepen. Ook in 2019 scoort groepsopvang hoger dan de subsidiegroepen groepsopvang samenwerking en gezinsopvang. Al zien we bij deze laatste twee categorieën een lichte daling tegenover 2018. Sinds 2015 zien we een stijgende trend in het bereikte aantal kinderen uit voorrangsgroepen.

---

⁹ Gelet op de impact van corona op zowel de bezettingscijfers als de cijfers rond het bereik van voorrangsgroepen, hebben we ervoor gekozen om de cijfers 2020 hier niet in op te nemen.

Grafiek 1: Bereikte kinderen uit voorrangsgroepen per vergunningstype, per jaar

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het percentage opgevangen kinderen uit voorrangsgroepen het hoogst: 42,6%. Daarna volgt de provincie *Antwerpen*.

Tabel 1: Bereikte kinderen uit voorrangsgroepen per vergunningstype, per provincie

	ANTWERPEN	BRUSSELS GEWEST	LIMBURG	OOST-VLAANDEREN	VLAAMS-BRABANT	WEST-VLAANDEREN	TOTAAL
GEZIN	31,9	64,9	26,3	27,8	27,4	25,3	28,4
GROEP	37,9	41,7	28,7	31,7	26,4	29,1	32,7
GROEPSOO	32,9		28,1	28,5	35,2	26,1	29,2
Eindtotaal	35,0	42,6	27,4	29,7	27,4	27,3	30,6

Van 2015 tot nu is de trend van het aantal bereikte kinderen uit voorrangsgroepen stijgend. Alleen in Limburg en in mindere mate in Vlaams-Brabant zien we een daling tegenover 2018.

Tabel 2: Evolutie percentage kinderen uit voorrangsgroepen per provincie, per jaar

	2015	2016	2017	2018	2019
ANTWERPEN	30,6	31,9	31,4	34,7	35,0
BRUSSELS GEWEST	33,5	35,6	39,2	39,1	42,6
LIMBURG	22,3	26,1	25,8	28,8	27,4

OOST-VLAANDEREN	23,6	27,5	27,5	29,5	29,7
VLAAMS-BRABANT	22	25,9	27,7	27,6	27,4
WEST-VLAANDEREN	23,5	25,6	24,0	26,9	27,3
Totaal	25,5	28,3	28,2	30,5	30,6

Tabel 3: Detailcijfer kinderen uit voorrangsgroepen 2018 en 2019

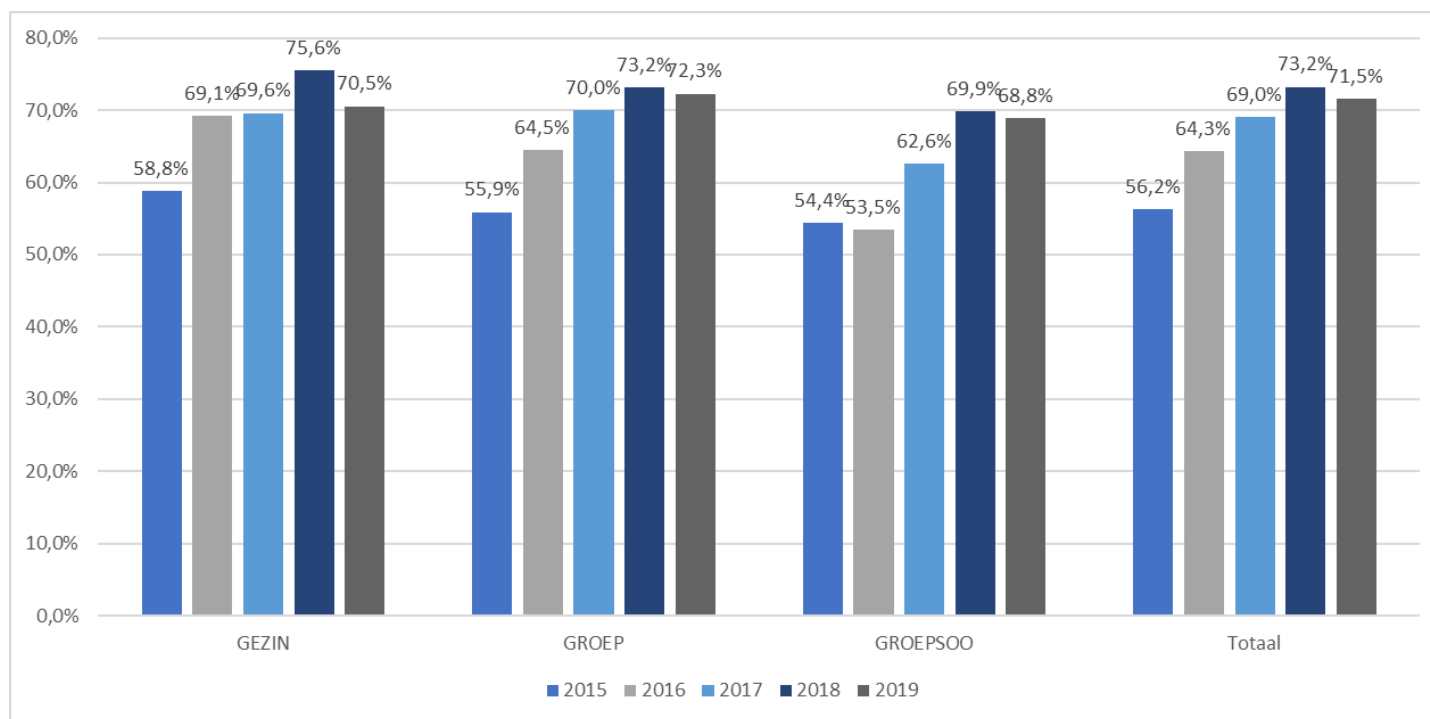
Jaar		Details voorrangsgroepen								Aantal kinderen uit voorrangsgroepen	Aantal kinderen uit kwetsbare gezinnen	Totaal aantal kinderen in IKT locaties (inclusief pluslocaties)	Totaal aantal kinderen in pluslocaties
		Alleenstaanden	Gezinslid met verminderd zelfzorgvermogen	Gezinslid met handicap	Laag inkomen	Laag opleidingsvermogen	Pleegkinderen	Sociale of pedagogische redenen	Werk en/of Opleiding				
2019	Aantal	15.858	1.256	1.664	38.025	10.496	690	6.034	46.332	50.063	8.242	163.415	18.418
	%	31,7%	2,5%	3,3%	76,0%	21,0%	1,4%	12,1%	92,5%	100,0%			
2018	Aantal	16.495	1.230	1.432	38.117	10.383	675	6.336	46.114	49.938	7.457	163.868	15.444
	%	33,0%	2,5%	2,9%	76,3%	20,8%	1,4%	12,7%	92,3%	100,0%			

Het kenmerk dat het meest wordt aangeduid om te behoren tot kinderen uit voorrangsgroepen in 2019 is 'Werk en/of opleiding' (92,5%), gevolgd door 'laag inkomen' (76%) en 'Alleenstaanden' (31,7%). Dit is gelijklopend met 2018.

2. Spreiding subsidiegroepen met subsidie voor inkomenstarief (trap 2) naar categorie percentage bereikte voorrangsgroepen

71,5% van de subsidieropen met subsidies voor inkomenstarief (trap 2) bereikten in 2019 minstens 20% kinderen uit voorrangsgroepen. Dit aantal is lager dan het aantal dat in 2018 de norm haalde, toen was het nl. 73,2%. Voor de drie vergunningstypes stellen we in 2019 een daling vast. De groepsopvang scoort in 2019 wel hoger (72,3%) dan de andere vergunningstypes. In 2018 scoorde de gezinsopvang beter (75,8%).

Grafiek 2: Evolutie percentage subsidiegroepen dat de 20%-norm behaald heeft

Het aandeel subsidiegroepen dat 20% haalde in 2019 was het grootst bij de subsidiegroepen met minstens 1 T3-plaats. Bijna alle subsidiegroepen behalen de vereiste 20%. In de groepsopvang scoren subsidiegroepen met enkel T2B beter dan subsidiegroepen met enkel T2A. In de gezinsopvang en groepsopvang samenwerking scoren de subsidiegroepen met T2A beter. De cijfers liggen in de lijn van de cijfers voor 2018.

Tabel 4: Evolutie percentage subsidiegroepen dat de 20%-norm behaald heeft per subsidietype

	2015	2016	2017	2018	2019
Enkel T2a	56,8%	65,3%	66,3%	71,5%	65,7%
Enkel T2b	53,9%	60,1%	66,3%	68,4%	69,1%
T2a en T2b	63,4%	68,5%	100,0%	80,2%	72,6%
T3 enkel T2a	88,9%	100,0%	100,0%	95,9%	100,0%
T3 enkel T2b		100,0%	90,5%	100,0%	96,2%
T3 met T2a en T2b	100,0%	95,7%	73,3%	97,1%	97,6%
Gestopt in 2019	53,1%	50,0%	74,2%	77,1%	74,4%
Totaal	56,2%	64,3%	69,0%	73,2%	71,5%

In 12,5% van de subsidiegroepen met T2 komt de helft of meer van de kinderen uit een voorrangsgroep. Bijna 7% scoort 10% of minder. 31,7% van de subsidiegroepen haalt een percentage voorrangsgroepen tussen 20% en 30%.

Tabel 5: Verdeling van de subsidiegroepen op basis van het behaalde percentage voorrangsgroepen

Vergunningstype	0-9,99	10-17,99	18-19,99	20-29,99	30-39,99	40-49,99	>=50	Eindtotaal
GEZIN	4,9%	17,0%	7,6%	36,6%	21,0%	4,5%	8,5%	100,0%
GROEP	6,6%	15,7%	5,4%	29,6%	19,7%	8,6%	14,3%	100,0%
GROEPSOO	11,0%	16,2%	3,9%	35,7%	16,9%	7,8%	8,4%	100,0%
Eindtotaal	6,8%	16,0%	5,6%	31,7%	19,6%	7,7%	12,5%	100,0%

EVALUATIE-ONDERZOEK

1. Organisatoren aan het woord

OPZET EN METHODE

We verzamelden de ervaringen van organisatoren aan de hand van twee focusgroepen.

- één focusgroep met een steekproef van organisatoren kinderopvang die reeds een aantal jaren op rij de vereiste 20 % voorrangsgroepen niet halen
- één focusgroep met een steekproef van organisatoren kinderopvang die reeds een aantal jaren op rij meer dan 50 % voorrangsgroepen halen

Daarbij werd in gesprek gegaan aan de hand van de volgende vragen:

1. Zijn de voorrangsregels duidelijk?

- Is het duidelijk welke minimale inspanningen en resultaten verplicht zijn?
- Is de inhoud van inspanningen en resultaten duidelijk? is de informatie van Opgroeien duidelijk?
- Begrijpen jullie waarom deze regels er zijn?
- Begrijpen de medewerkers in de opvang waarom deze regels er zijn?

2. Voorrang geven:

- Hoe doe je dat in praktijk? Waar loop je tegenaan?
- Wat doe je concreet om de regels toe te passen? Waar loop je tegenaan?
- Wat is volgens jou ondersteunend?

3. Voorrangsgezinnen registreren:

- Hoe doe je dat in praktijk? Waar loop je tegenaan?

VASTSTELLINGEN

Alle deelnemers van de focusgroep staan achter de maatschappelijke opdracht van de inkomensgerelateerde opvang. Maar de manier waarop deze opdracht ingevuld moet worden, wordt wel in vraag gesteld. Bovendien worstelen sommige organisatoren openlijk met de moeilijke keuzes die zij daarbij moeten maken ten aanzien van gezinnen.

“Het wringt ergens dat ik tweeverdieners, die hard werken om rond te komen, in de kou moet laten staan omdat de plaatsen in de opvang beperkt zijn. Hierdoor kan het zijn dat deze gezinnen ook in een negatieve spiraal terecht komen. “ (deelnemer focusgroep laag bereik)

“Deze gezinnen begrijpen vaak niet dat hun plek wordt doorgegeven aan mensen die soms niet werken. Dit blijft een spanningsveld. “ (deelnemer focusgroep laag bereik)

De resultaatsverbintenis is goed gekend en het bereik wordt opgevolgd. Maar de inspanningsverbintenis is niet duidelijk en dat belemmert mede een goede toepassing. Daarnaast heeft men ook een aantal bedenkingen bij de formulering van de norm.

Regels: is het wat en waarom duidelijk en gekend ? is de norm rechtvaardig ?

- **berekening van de voorrangsgroepen:** het wordt als onrechtvaardig gevoeld dat het % berekend wordt op basis van het totaal aantal opgevangen kinderen en niet op basis van de gesubsidieerde capaciteit: hoe meer kinderen je opvangt op die plaatsen, hoe meer je er uit de voorrangsgroepen moet bereiken, wat betekent dat als je de inspanning doet om flexibel te werken je ook meer kinderen uit voorrangsgroepen moet opvangen. Daarnaast is het ook zo dat je voor je volledige opvanglocatie moet voldoen aan de norm, ook al krijg je maar subsidie voor een deel van de capaciteit.
- nu is er **geen incentive gekoppeld** aan de inspanningen die je doet om veel kwetsbare gezinnen te bereiken; waarom wordt er niet gedacht aan een systeem waarbij beloond wordt of extra subsidie gegeven wanneer je extra veel kwetsbare gezinnen opvangt ? Men verwijst naar het subsidiesysteem voor de opvang van kinderen met een specifieke zorgbehoefte
- enige onduidelijkheid rond verwachting om te kunnen bewijzen dat gezinnen tot voorrangsgroep behoren, bvb. kenmerk gezondheids- of zorgsituatie...moet men attesten of bewijzen bijhouden? wat bij controle hierop?

Praktijk: de toepassing van de regels

- **detecteren van de gezinnen:** hoe te weten komen of een gezin tot een voorrangsgroep behoort? het is moeilijk uit te leggen aan gezinnen waarom het belangrijk is om dit te weten te komen. Het is niet steeds mogelijk om alle gezinnen in de fase van aanmelding persoonlijk te spreken. Daarnaast kan je ouders zaken laten verklaren, maar soms blijken die later niet te kloppen. Of andersom, pas na de toewijzing, op het moment dat je een waarborg vraagt, kom je erachter dat een gezin een laag inkomen heeft. Ook geeft men aan dat de mogelijkheden om hier zicht op te hebben verschillend zijn naargelang de schaal van de opvang: in kleinere locaties kan men mensen makkelijker opbellen, terwijl in grote locaties dit meestal gebeurt via een digitaal formulier. Een ander element in dit verhaal is dat men regelmatig met misbruiken te maken krijgt...verklaringen van ouders die niet blijken te kloppen.

“Ouders vragen zich af waarom het belangrijk is om te weten of ze een laag inkomen hebben of niet. Ouders die niet tot de voorrangsgroepen behoren hebben soms schrik dat als ze zeggen dat ze een hoger inkomen hebben dat ze geen recht zouden hebben op een plaatsje in de opvang. Voor de medewerkers is het niet eenvoudig dit op te vragen en hierop lopen ze dikwijls vast.”(deelnemer focusgroep laag bereik)

“Het is heel lastig om dit te vragen. Je krijgt telefoon van een ouder die een kindje verwacht en de vraag stelt: hebben jullie plaats? Dan moet je zeggen, dat weet ik niet want dit hangt af van je achtergrond. Je moet het enthousiasme van de ouder doorbreken met droge vragen.” (deelnemer focusgroep laag bereik)

- plaatsen vrijhouden voor bepaalde doelgroepen werkt dit, maar wordt door veel organisatoren gezien als onverenigbaar met financiële leefbaarheid. Zeker voor de gezinsopvang is dit niet haalbaar.

“Uit financiële overweging is het gunstiger om mensen in te schrijven met een voltijds opvangplan. Ze kunnen zich niet permitteren om een voltijds opvangplan te laten schieten om een kansarm gezin met een deeltijds opvangplan op te vangen. Ze staan er voor open maar het is financieel een moeilijke opdracht.” (deelnemer focusgroep laag bereik)

“Als OCMW hebben we het geluk groepen te kunnen opvragen die niet rendabel zijn. Terwijl andere kinderopvanglocaties zich dit financieel veel minder kunnen permitteren. Als actor kinderopvang vindt het OCMW het hun maatschappelijke opdracht om maximaal in te zetten op deze voorrangsgroepen. Collega locaties proberen zich ook in te zetten voor deze gezinnen maar hebben het hierdoor financieel een stuk moeilijker. Voor hen is het moeilijk een flexibel beleid te voeren om in te kunnen spelen op de noden van deze gezinnen.” (OCMW Wetteren)

- in regio's met een groot tekort aan plaatsen, hebben ouders ook veel angst dat ze geen plaats vinden. Dit zet organisatoren onder druk om snel plaatsen toe te kennen.

“De plaatsen worden toegewezen op datum van aanvraag men werkt niet met wachtlijsten. Ouders hebben schrik om hun plaats te verliezen aan een gezin dat later inschrijft maar wel tot de voorrangsgroepen behoort. Je kan aan een ouder die vandaag belt niet zeggen wacht nog dagen op een antwoord want misschien komt er nog iemand uit een voorrangsgroep.” (deelnemer focusgroep laag bereik)

Factoren die belemmerend werken

- complexiteit van de regels

De vereiste van combinatie van minstens 2 kenmerken, de absolute voorrang voor werk, de aparte definitie voor kwetsbare gezinnen zorgt ervoor dat er, ondanks heel wat acties, toch nog steeds onduidelijkheid is over de juiste interpretatie en toepassing.

- bereikbaarheid van de opvanglocatie.

De meeste deelnemers van de focusgroep 'hoog bereik' gaven te kennen niet echt een opnamebeleid te voeren maar probleemloos aan het vereiste % te komen omdat hun opvang gelegen is in een buurt waar veel kwetsbare gezinnen wonen.

Anderzijds stellen we vast dat er in de focusgroep 'laag bereik' een aantal deelnemers zijn die zeer veel inspanningen doen, maar toch niet aan het vereiste % komen.

"Ik hou al een hele tijd 2 plaatsen vrij voor dringende opvang maar deze plaatsen geraken niet ingevuld. De ligging van de opvang is de determinerende factor in het behalen van de 20 % of niet." (deelnemer focusgroep laag bereik)

"Bijna overal schrijven wij in op basis van "first come, first served". Dit geeft zo goed als overal een mix aan kinderen, waarin de voorrangsgroepen automatisch vertegenwoordigd zijn. Zeker in (centrum)steden is er echt geen reden waarom je niet aan je voorrangsgroepen zou komen door "gewoon" in te schrijven. We zorgen ook voor een goede ligging van de locaties. Dit is absoluut cruciaal bij de diversiteit aan instroom. Dat kunnen we goed zien obv de verschillende KDV die we hebben. Zo zullen we in bvb Destelbergen nooit goed aan onze voorrangsgroepen komen, om de eenvoudige reden dat dit een afgelegen hoeve is die enkel te bereiken is per wagen. Wil je kansengroepen bereiken, moet je centrale ligging/woonwijk/in school/openbaar vervoer in acht nemen." (deelnemer focusgroep hoog bereik)

- sommigen geven aan dat er heel weinig vragen komen van voorrangsgezinnen. Er worden veel aanvragen gedaan voor broers en zussen, maar deze tellen als dusdanig niet mee voor het percentage. Werk alleen komt immers niet in aanmerking. Er is een combinatie nodig met een tweede kenmerk: alleenstaande, laag inkomen of pleegkind.
Objectief gezien is het ook zo dat de sociaal-economische kenmerken van de populatie en het aantal inkomensgerelateerde plaatsen in een regio ook mee bepalen hoeveel gezinnen uit voorrangsgroepen bereikt kunnen worden.
- Aanvullend geeft men ook aan dat de vragen die gesteld worden uit die groepen vaak laat gesteld worden.
- gebrek aan afstemming tussen de planning van opleiding/inburgering en de opvang

"De lessen Nederlands worden gegeven in blokken van 6/7 weken en vallen steeds op dinsdag en donderdag, de drukste dagen voor de opvang. Moesten de lessen bijvoorbeeld op woensdagnamiddag plaatsvinden zouden er veel kinderen een plaatsje hebben in de opvang. De wordt door de rest van de groep bevestigd." (deelnemer focusgroep laag bereik)

- druk op bezetting belemmert de mogelijkheid om soepel in te spelen op last minute vragen:

“Het is ook zo dat de laatste jaren de basisbezetting in gezinsopvang al veel hoger ligt waardoor men minder flexibel kan inspelen op een laattijdige opvangvraag. De draagkracht van de kinderbegeleiders laat het niet toe om deze last minute vragen in te vullen. Uit de resultaten van een tevredenheidsmeting blijkt dat 1/3de van de kinderbegeleiders uitgeput is op het einde van de werkdag door hoge bezetting om financieel rond te komen.” (deelnemer focusgroep laag bereik)

GOEDE PRAKTIJKEN

Detecteren en registreren van gezinnen

- kenmerken worden geregistreerd door het lokaal loket kinderopvang. Nadien bij de inschrijving kan de opvang zelf zaken verifiëren.
- Ferm infolijn: medewerkers kregen een opleiding om laagdrempelig uit te leggen aan ouders waarom deze info gevraagd wordt en op welke manier deze info gebruikt wordt.
- registratie van kenmerken worden tussentijds nog eens gecheckt en bijgestuurd zodat dit niet meer moet gebeuren op moment dat Opgroeien de cijfers opvraagt.

Toewijzen van plaatsen

- opvangvragen laten samenkomen en afwegen tov elkaar één keer per maand ; dit is rechtvaardiger dan werken met wachtlijsten (first in, first out)
- lokale afspraken maken over het toewijzingsbeleid : op die manier kunnen de doelgroepen gespreid worden over verschillende opvanglocaties en worden deze niet automatisch geduwd naar die ene opvanglocatie die een echt opnamebeleid voert
- Verschillende deelnemers geven aan dat ze het als ondersteunend ervaren om een goede lokale samenwerking te hebben.

“We moeten wel toegeven: wat ons betreft zijn de digitale loketten eerder een overlast dan een zege. Maar bon, ze zijn er en we gebruiken ze.

Wat we wél verruimend en absoluut goed vinden zijn goed werkende LOK's met een ruime vertegenwoordiging van alle diensten (KO, HvhKind/OCMW, gezinsbond, ...). Dit is echt een meerwaarde! “ (deelnemer focusgroep hoog bereik).

SUGGESTIES

- Specifiek voorrangsregels: differentiëren in de norm qua te bereiken % naargelang de ligging.
Bijvoorbeeld onderscheid maken tussen stedelijke en landelijke gemeenten of toch het KA%
Bijvoorbeeld onderscheid maken naargelang de schaalgrootte van de organisator

- Andere:

Verlagen van de ratio: dan kan men flexibeler inspelen op late vragen zonder draagkracht te overschrijden of tijdelijk in overbezetting te gaan

Verhogen van maximumtarief: waardoor gezinnen die de middelen hebben meer gebruik gaan maken van opvang met vrije prijs en er meer IKT-plaatsen beschikbaar zijn voor gezinnen die het nodig hebben.

Groeipad: gelijke subsidiëring voor gelijke opdrachten

Opnieuw meer autonomie voor de opvang nl. om nood aan sociaal tarief zelf te kunnen adviseren en niet te moeten doorverwijzen naar OCMW.

2. Lokale loketten kinderopvang aan het woord

OPZET EN METHODE

We verzamelden de ervaringen van de lokale loketten aan de hand van een focusgroep en gingen met hen in gesprek over:

- de rol die zij als lokaal loket spelen in de toepassing van de voorrangsregels
- de knelpunten en succesfactoren die zij ervaren
- de suggesties tot verbetering die zij zouden willen doen

Het gesprek met de lokale loketten werd gevoerd aan de hand van drie stellingen:

- Voorrangsregels maken eigenlijk geen verschil in het versterken van de toegang tot kinderopvang voor doelgroepen en kwetsbare gezinnen.
- Het probleem van toegankelijkheid vandaag zit niet zozeer in wie voorrang krijgt tot de bestaande plaatsen, maar veeleer in de rigiditeit van het bestaande subsidiesysteem.
- Lokale loketten zouden de mogelijkheid moeten krijgen om meer dwingende afspraken te maken met organisatoren over het opnamebeleid.

Opmerking: wegens corona hebben we de aanpak voor de focusgroep van de loketten moeten aanpassen en is deze digitaal doorgegaan met de vraag om vooraf een aantal vragen voor te bereiden.

VASTSTELLINGEN

1. Voorrangsregels maken eigenlijk geen verschil in het versterken van de toegang tot kinderopvang voor doelgroepen en kwetsbare gezinnen.

'we hebben het idee dat ze vaak vanzelf ingevuld worden en daardoor de oorspronkelijke bedoeling erbij inschiet'

'de medewerkers van het Lokaal Loket werken heel sterk aan de toegankelijkheid van de kinderopvang maar zijn niet bewust bezig met de voorrangsregels'

'Organisaties (en ouders) die goed zijn in het opzetten van papieren tijgers kunnen perfect een omgeving maken waarin ze met de minste inspanning een maximale output hebben. Ze kunnen daarbij volledig rechtmatig en volgens de regels de originele doelstelling om doelgroepen beter in te passen naast zich neer leggen, inclusief de paraplu dat ze goed bezig zijn.'

Er was geen eensgezindheid over deze stelling.

Wie het ermee eens was, verwees vooral naar het feit dat in regio's waar veel voorrangsgroepen wonen, organisatoren geen enkele moeite moeten doen om het vereiste percentage te bereiken. In zo'n situatie is het veeleer het persoonlijke verhaal dat zal bepalen wie een plaats krijgt.

Wie het er niet mee eens was, voerde aan dat in regio's met een groot plaats tekort, het juist dankzij de voorrangsregels is dat sommige gezinnen de kans krijgen op een plaats. Het bestaan van de voorrangsregels wordt ook door lokale loketten gebruikt om organisatoren te sensibiliseren rond het opmaken van een doordacht opnamebeleid.

Daarnaast werd ook nog opgemerkt;

- Er is een zeer groot verschil tussen organisatoren. Sommigen zetten echt in op een opnamebeleid dat kansengroepen toelaat. Anderen doen geen enkele moeite. Het effect daarvan is dat er een zeer ongelijke spreiding ontstaat en dat het voor organisatoren die wel inspanningen doen heel moeilijk wordt om nog een gezonde sociale mix te behouden.

"Het zijn niet de voorrangsregels op zich die een gezonde sociale mix in de weg staan. Het is veeleer het niet volgen van de voorrangsregels door alle partners en het niet op dezelfde lijn zitten qua visie dat ervoor zorgt dat de ene té veel kwetsbare gezinnen heeft en de andere geen of nauwelijks."

- Een belangrijke sleutel in het bereiken van voorrangsgroepen is de bereidheid om plaatsen vrij te houden of om voldoende lang te wachten om plaatsen toe te wijzen. Heel wat organisatoren staan daar zeer weigerachtig tegenover waardoor hun opvang altijd vol zit als er een last minute vraag moet beantwoord worden. Het is niet makkelijk voor lokale loketten om hier verandering in te brengen.
- Lokale loketten krijgen door de registratie veel beter zicht op wie de gezinnen zijn waarvan de opvangvragen onbeantwoord blijven.

Voorbeeld het Lokaal Loket van Turnhout geeft aan dat 1/4de van de opvangvragen (200 van de 800) niet opgelost geraakt. 90 % van deze onopgeloste vragen betreft kwetsbare gezinnen, terwijl zij 40 tot 45 % van de populatie uitmaken.

---

¹⁰ OKiDO: occasionele opvang die zich ten aanzien van de stad Antwerpen geëngageerd heeft om te werken volgens bepaalde principes

2) Het probleem van toegankelijkheid vandaag zit niet zozeer in wie voorrang krijgt tot de bestaande plaatsen, maar veeleer in de rigiditeit van het bestaande subsidiesysteem.

De regelgeving staat soms de toegankelijkheid in de weg: een minimum tarief van € 5.32, regels rond respijtdagen, het feit dat de richtlijn rond hoeveel je moet betalen voor een afwezigheid buiten de respijtdagen niet is vastgelegd (waardoor sommigen het maximum aanrekenen), je prestaties tellen mee als deel van de subsidies waardoor je weinig risico wil nemen qua planning (en dus niet laat inplant en flexibel aanwezige kinderen liever geen plaats geeft), er is veel administratief meerwerk bij ouders in kansengroepen (IKT attest aanvragen voor hen, andere ondersteuning die ze vragen, ...), een erkenning voor inclusieve opvangvragen is administratief zeer zwaar (en hierdoor wordt een deel van de inclusieve opvangvragen niet aan K&G doorgegeven).

Er zijn te weinig IKT-plaatsen

Veel initiatieven nemen ouders uit de lijst met een vast opvangplan of ouders die minstens 5/5 of 4/5 opvang nodig hebben. Diegenen die minder dagen opvang nodig hebben of met een flexibel opvangplan vallen gemakkelijker uit de boot. Ik pleit voor een spreiding, waarbij elk initiatief zijn steentje bijdraagt. Voor initiatieven die wel die moeite doen is het een immens werk om al die opvangplannen op elkaar te laten afstemmen om op die manier een gelijkmatige bezetting van de leefgroepen te krijgen.

Er is een slimmer systeem van subsidiëring van de organisatoren kinderopvang nodig, waarbij hun subsidies afhangen van de mate waarin zij inspanningen doen om gezinnen uit de voorrangsgroepen op te vangen. Hoe het systeem nu is opgezet verdien je nu vaak minder (door meer afwezigheden, minder interessante opvangplannen en dus een lagere bezettingsgraad, ...). Er is dus nu een negatieve impuls om meer te doen dan de vooropgestelde 20%/30%.

Alle deelnemers aan de focusgroep zijn het eens met deze stelling.

Het eerste probleem is weliswaar het tekort aan opvangplaatsen.

“Wij hebben een zeer hoog kinderarmoedecijfer. We zien prachtige succesverhalen als ouders zich inschrijven in de voorschoolse kinderopvang. Ik zou nog meer IKT-plaatsen willen. Ik ben ervan overtuigd dat hoe jonger je inzet op kwetsbare gezinnen, hoe meer kansen je geeft aan gezinnen en je successen boekt in bestrijding van kinderarmoede. Maar er is absoluut een tekort aan plaatsen met als gevolg dat mensen hun job verliezen, afhaken, boetes krijgen omdat ze niet aan hun inburgeringstraject kunnen beginnen...”

Maar daarnaast is iedereen het erover eens dat er ook een probleem zit in de huidige financieringsregels. Die zijn nu van die aard dat ze ten nadele zijn van een organisator die ervoor kiest om veel ouders in een atypische situatie op te vangen. Wie dit toch doet, doet dit meestal vanuit sociale bevlogenheid en wordt hiervoor afgestraft omdat dit veel meer werk vraagt zowel qua opmaak van de planning, flexibele personeelsinzet en een veel groter aantal gezinnen die administratief en soms ook op andere vlakken moeten ondersteund worden. Organisatoren die deze inspanningen doen, zouden hier net beloond voor moeten worden.

“Het feit dat het minimumtarief nu zo hoog is, dat er met respijtdagen gewerkt moet worden, dat er een sterke link is tussen prestatie en subsidie zorgt ervoor dat flexibele opvangplannen niet welkom zijn, en dat sensibilisering rond het laat toekennen van plaatsen heel moeilijk is.”

Daarnaast werd ook nog opgemerkt:

- Soms compenseren lokale besturen het tekort in de financiering. Bijvoorbeeld : de stad Antwerpen heeft als doel om vanaf 2022 van elke IKT voorziening een OKIDO te maken door te voorzien in financiering van de meerkost. OKIDO zit aan 9 kinddossiers per opvangplaats. Tegelijk wordt de vraag gesteld of dit de taak is van een lokaal bestuur om te voorzien in deze basisfinanciering
- Naast de inspanningen van leidinggevendenden, mag ook niet voorbijgegaan worden aan de impact op de draagkracht voor de kindbegeleiders. Hoe meer kwetsbare gezinnen je bereikt, hoe meer je er moet zijn als opvang voor het hele gezin en niet enkel voor het kind. Met de ratio die er nu is, is dit niet haalbaar. Een verlaging van de ratio is wenselijk. Ook de link tussen kinderopvang en sociale tewerkstelling kan hier een antwoord bieden. De extra handen op de werkvloer en het vergroten van de diversiteit op de werkvloer zijn vaker een meerwaarde dan een last.
- Opgroeien zou bij de verdeling van bijvoorbeeld DOP (= dringende opvangplaatsen)-subsidies veel meer kunnen rekening houden met de inspanningen die men doet om last minute vragen te beantwoorden.

3) Lokale loketten zouden de mogelijkheid moeten krijgen om meer dwingende afspraken te maken met organisatoren over het opnamebeleid.

‘Betrek lokale regie/actoren en geef lokale vorming/doorstroom van lokaal relevante gegevens en maak de ‘aanvoer- en doorstroomlijnen’ transparant en open. Werk hier eventueel samen met het loket’

Niet evident om uit te wisselen rond opnamebeleid: organisatoren laten niet in hun kaarten kijken! We hoorden toen wel dat opnamebeleid ook ifv leefbaarheid staat. Bv. bij plussubsidie-organisatoren: duidelijke keuze voor sociale mix en niet altijd voorrang voor kwetsbare gezinnen.

Kan het samenwerken met toeleiders (sociale netwerken en dienstverlening) als een bijkomende inspanningsverbintenis opgenomen worden? Dit zou een opportuniteit kunnen zijn om een samenwerkingsprotocol uit te werken op maat van nood en aanbod.

Vanuit het loket trachten we ook zoveel mogelijk gelijke kansen te bieden . Bij ons geldt niet zo zeer wie eerst vraagt, eerst plaats heeft: alle aanvragen vertrekken pas naar de kinderopvangaanbieders exact 4 maanden voor de start. Dit verloopt voor elk gezin hetzelfde , ook al deed je je aanvraag veel vroeger dan iemand anders. Zo krijgen ook zij die laat een aanvraag deden omdat ze de taal onvoldoende beheersen, het niet begrijpen of nog geen zicht hebben op hun integratieproces, evenveel kansen van bij het begin.

De deelnemers betwisten niet dat loketten mee een rol kunnen spelen in de sensibilisering van organisatoren, maar ze zijn het erover eens dat het niet de taak is van een Lokaal Loket Kinderopvang om bestraffend op te treden naar een organisator.

3. Toeleiders aan het woord

OPZET EN METHODE

We deden 15 diepte-interviews met medewerkers die gezinnen begeleiden in het kader van inburgering, tewerkstelling of opleiding.

Volgende organisaties werden bevraagd. De lijst van contactpersonen is achteraan opgenomen als bijlage.

- Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering
- Atlas
- In-Gent
- Federatie Basiseducatie
- VOCVO
- VDAB
- brugfiguren bij lokale besturen
- OCMW-medewerkers

In het eerste luik gaan we dieper in op de vaststellingen. Daarna volgen een aantal suggesties en goede praktijken die door de respondenten zelf vermeld werden.

VASTSTELLINGEN

1) Wat het bestaan van de voorrangsregels betreft, geven toeleiders aan dat:

- ze weet hebben van het bestaan ervan, maar dat de inhoud door hen niet goed gekend is. De meesten omschrijven het als een niet of laat geplande opvangvraag of als voorrang voor mensen die werken t.o.v. mensen die niet werken.
- ze er ook geen zicht op hebben wat dit concreet voor hun doelgroep betekent
- men niet kan bevestigen dat dit de doelgroep effectief ten goede komt
- er voor hun doelgroep sowieso een hele reeks drempels zijn in de toegang tot kinderopvang, waar zij als sector maar beperkt impact op hebben.

2) De informatie die Opgroeien uitgewerkt heeft voor toeleiders is niet gekend en als ze al gekend is, vindt men dat die niet vlot gevonden kan worden.

3) Het overgrote deel van de respondenten geeft aan dat er geen structurele afspraken bestaan tussen kinderopvang en toeleiders. Maar als die er wel zijn, speelt het lokaal bestuur of het Lokaal Loket Kinderopvang hierin een belangrijke rol.

4) Toegang tot kinderopvang wordt ervaren als een belangrijk knelpunt voor jonge gezinnen om te kunnen starten met hun inburgeringstraject, laat staan om toegang te hebben tot de arbeidsmarkt. Ouders lopen hierdoor sancties op en missen kansen. Maar ook de samenleving als geheel mist daardoor de mogelijkheid om deze doelgroep binnen een redelijke termijn te laten participeren.

Hieronder gaan we dieper in op de knelpunten.

BESCHIKBAARHEID – lange wachttijden en late vragen

In heel wat regio's wordtesignaleerd dat er lange wachttijsten zijn en geen plaatsen meer beschikbaar binnen het jaar. In het begin van de zwangerschap moet je al een plaats reserveren bij een crèche of onthaalmoeder. Niet iedereen is zich bewust van de lange wachttijsten.

“Als trajectbegeleiders inburgeraars zien met kindjes, is het vaak al te laat, dan is er pas over 2 jaar plaats. Inburgeraars zijn niet goed geïnformeerd over lange wachttijden en denken dat ze dit later kunnen regelen. Deze lange wachttijden maken het inburgeringstraject voor vrouwelijke inburgeraars soms tergend lang, met als gevolg dat ook de integratie en participatie aan de samenleving niet snel op gang komt.” (Inburgering)

“Het is heel moeilijk om gezinnen aan hun verstand te brengen dat men bijna 1 jaar vooraf op zoek moet gaan naar kinderopvang. Dat kunnen zij niet snappen.” (VDAB)

Doordat niet kort op de bal gespeeld kan worden, bestaat de kans dat ze het loslaten. Als ouders horen dat er pas over 6 maanden opvang is, dan haken ze soms af.

“Mensen die laaggeletterdheid zijn, komen daar niet graag voor uit. Dit is vaak nog taboe. Als ze dan uiteindelijk de moed verzameld hebben om de stap te zetten naar leren, het volgen van een opleiding, dan is dat wel vaak ‘nu of nooit’. Als ze dan die stap willen zetten en een jong kindje hebben, is er niet parallel ook kinderopvang beschikbaar...want die hadden ze dan eigenlijk al veel vroeger moeten aanvragen. Het is dan heel jammer om vast te stellen dat mensen die klaar zijn om die stap te zetten, dat dan niet kunnen omdat ze niet onmiddellijk gebruik kunnen maken van kinderopvang. Dus het niet heel snel een plekje kunnen vinden is een grote drempel.” (VOCVO)

“In sommige regio's, bvb Vilvoorde, is veel tewerkstelling mogelijk maar loopt men vaak aan tegen het gebrek aan kinderopvang.” (VDAB)

Bovendien zorgt de manier van plannen van de cursussen ervoor dat de periode tussen aanvraag van de opvang en start van de cursus vaak heel kort is.

“Sommige CVO-cursussen (centra voor volwassenonderwijs) NT2 worden laattijdig bekend gemaakt. Bij de meeste CBE-cursussen (centra voor basiseducatie) worden de cursusdata pas enkele weken voor de start vrijgegeven. Het vinden van een kinderopvang lukt vaak niet in deze korte periode. Dit is één van de grootste moeilijkheden die de medewerkers van het Agentschap benoemen.” (Inburgering)

BETAALBAARHEID - de prijs van kinderopvang

Door alle respondenten wordt de kostprijs van kinderopvang vermeld als een belangrijke drempel.

Het Agentschap integratie en inburgering betaalde vroeger inkomensafhankelijke kinderopvang terug (enkel als de klant regelmatig naar de lessen gaat). In het regeerakkoord staat: *“Onkosten die de inburgeraar maakt in het kader van zijn inburgeringstraject (bv. vervoersonkosten) kunnen niet langer worden terugbetaald door de Agentschappen.”* Sinds 1 juni 2020 worden de onkosten voor kinderopvang tijdens de opleidingsdagen niet meer terugbetaald. Het is vaak onmogelijk voor de klanten om de

facturen eerst zelf te betalen. De meeste beschikbare plaatsen zijn namelijk niet-inkomensafhankelijke plaatsen.

Ook wendagen moeten betaald worden. Dit is moeilijk te begrijpen voor inburgeraars.

Het systeem van respijtdagen is een heel raar systeem om uit te leggen, zeker als dit in praktijk betekent dat ze moeten betalen voor opvangdagen dat de kinderen niet geweest zijn.

BRUIKBAARHEID – gebrek aan flexibiliteit

opvangplan - voorkeur voor voltijdse plaatsen & weinig aanbod ruimere openingsmomenten

De kinderopvang vraagt klanten om hun kind voltijds te laten komen. Voor sommige klanten is kinderopvang al op zich een drempel, daarnaast willen zij op de dagen die ze thuis zijn zelf voor hun kinderen zorgen. Als ze twee halve of volledige dagen les volgen, wensen zij niet dat hun kind ook de andere dagen naar de opvang gaat. Ook hier speelt opnieuw het aspect van de kostprijs. Een voltijdse opvang is vaak niet betaalbaar voor de inburgeraar. We begrijpen de motivatie van waaruit de vraag gesteld wordt om voltijds in te schrijven, maar deze motivatie komt niet overeen met de motivatie van de gezinnen in begeleiding. Zij hebben een eigen (plausibele) motivatie waarom zij liever zelf instaan voor de opvang op dagen waarop ze geen lessen hebben.

De doelgroep werkt vaak in nacht- of ploegsysteem. Er is weinig opvangaanbod met ruimere openingsmomenten.

“Onze gezinnen hebben 2 tot 3 halve dagen opvang nodig. We ervaren dat dit niet makkelijk is voor kinderopvang. Vaak moet de opvang ook snel kunnen opgestart worden. Zonder dat we weten hoe het programma er concreet gaat uitzien. We hebben enorme wachtlijsten zeker voor sommige talen zoals Arabisch, Farsi. Wij zetten mensen op een wachtlijst voor toekomstige cursussen per taal. Als iemand dan toch kan starten wegens annulatie, moeten wij heel snel op zoek naar kinderopvang.”(Inburgering)
De vraag voor voormiddagopvang is ook veel groter dan de vraag voor namiddagopvang.

“Scholen geven les in de voormiddag. Er is geprobeerd om dit om te buigen naar de namiddag, maar dit werkt niet omdat mensen om 15u willen weglopen omwille van einde school. Hierover is overleg geweest met de lokale partners, maar we hebben geen oplossing gevonden. Het probleem is uitgeklaard maar niet opgelost. Ik heb het gevoel dat er voorrang wordt gegeven aan mensen die werken met een voltijds opvangplan...omwille van dit probleem.”(Basiseducatie)

“Voorrangsregels geven in principe een incentive aan de crèches om voor onze doelgroep te kiezen, die vaak maar zeker niet altijd in die categorie valt. Ik heb echter het gevoel dat het vaak hapert bij de praktische uitwerking waardoor er frustraties ontstaan bv. een leidinggevende van een kinderopvang heeft graag duidelijkheid over de uren/dagen van ons programma. We kunnen dit niet voor iedereen geven. Een analfabeet kan niet noodzakelijk in elke MO-sessie starten. Ook voor het gedeelte Nederlands is er onduidelijkheid bij het invullen van de opvangaanvraag over waar en wanneer de cursist kan starten. Onze doelgroep zit soms ook met problemen (financiële situatie, partnergeweld, huisvestingsproblematiek, gezondheidsproblemen...). Ik denk dat het goed zou zijn als er meer flexibiliteit (bv meer respijtdagen) komt. Zo worden KDV niet afgestraft als ze plaats geven aan onze doelgroep die deze flexibiliteit nodig heeft.”(Inburgering)

“De flexibiliteit van de opvang; deze ouders hebben vaak enkel opvang nodig tijdens de lesmomenten. Het is voor de opvang veel eenvoudiger om te werken met voltijdse opvang. Bij sommige opvanglocaties gaat dit makkelijker, maar die geraken dan ook weer sneller vol. Volgens mij is flexibele opvang de grootste nood.” (brugfiguur stad Roeselare)

inleefdagen of inleefweek

Inburgeraars staan vaak sceptisch tegenover de inleefdagen of een inleefweek. Het is heel moeilijk om onze klanten te motiveren om hun kind al op voorhand naar de kinderopvang te zenden zodat er een wenperiode is. Klanten willen opnieuw zelf graag instaan voor de zorg van hun kind wanneer zij thuis zijn en/of begrijpen niet waarom hun kind op voorhand naar wendagen moet gaan.

té korte periode

Het komt voor dat een kinderopvang aangeeft dat de duurtijd van de opvang te kort is in tijd en zij niet op de vraag kunnen tegemoetkomen. Een opvang voor bijvoorbeeld een cursus MO van 6 tot 8 weken is voor de opvang moeilijk in te plannen.

omslachtige administratieve regels

“Soms zijn ook de regels van het opzeggen niet voor iedereen duidelijk. Het zou fijn zijn als er daar met wat meer soepelheid kan mee omgegaan worden. Bijvoorbeeld als ze een contract ondertekend hebben voor een bepaalde periode die gelijkloopt met duurtijd van de opleiding en dit stopt ineens, dan willen ouders ook graag terugkomen op het gebruik van de opvang. Dit stelt soms een probleem omdat de opvang gerekend heeft op het gezin voor de planning en de bezetting. Ook bijvoorbeeld bij ziekte van de kindjes, is het niet altijd duidelijk en soms omslachtig. Wij leggen bij de start ook wel uit hoe het werkt, maar mensen krijgen op dat moment vaak zoveel informatie dat ze het niet altijd onthouden.” (Inburgering)

niet flexibel kunnen inspelen op wijzigingen

“bv. als de lesdagen en - momenten veranderen, dan verliezen de cursisten vaak hun plaats. Ze komen dan weer op een wachtlijst terecht maar het agentschap Inburgering verwacht wel dat ze les gaan volgen. De voorrangsregels helpen hier niet bij want niet elke opvang reserveert plaatsen en als er al plaatsen worden gereserveerd, dan gaat dit om een klein aantal.” (Basiseducatie)

BEREIKBAARHEID - de ligging van de opvanglocatie

Ook naar locatie toe stellen zich problemen. De trajectbegeleiders moeten met heel wat factoren rekening worden: de lesplaats van de cursus die de moeder of vader volgt, de school waar eventueel andere kinderen gaan, mogelijkheid tot het nemen van openbaar vervoer naar de opvang,... De doelgroep is voor verplaatsingen hoofdzakelijk afhankelijk van het openbaar vervoer. Vaak ligt de kinderopvang met openstaande plaatsen te ver om het haalbaar te maken.

“In veel gevallen is de afstand van en naar de crèche, in combinatie met de school van de andere kinderen, een pijnpunt. Is de les maatschappelijke oriëntering gedaan om 16 uur en dan komt de inburgeraar zelden op tijd aan de kinderopvang. Is er plek in een kinderopvang, dan is dat vaak vrij ver

van de woonplek. Zo hadden we een inburgeraar met een tweeling die opstond om 5 uur om rond 6u15 de bus te nemen naar de opvang. Vervolgens nam ze de bus naar het station van Zottegem om niet te laat te komen in de les. Niet veel mama's met kleine kinderen krijgen dit rond." (Inburgering)

"Het Agentschap organiseert ook cursussen van een halve dag. Ben je als inburgeraar te lang onderweg naar je crèche, dan moet je dus een volledige opvangdag betalen. Ouders willen of kunnen dit financieel gezien vaak niet dragen en zijn daardoor verplicht om opvang te vragen in de buurt van de leslocatie. Deze realiteit verkleint de kans op een plaats, omdat er heel veel inburgeraars in dezelfde vijver vissen." (Inburgering)

"De meeste gezinnen in begeleiding zijn beperkt in hun mobiliteit en hebben nood aan opvang in de buurt. Geen kinderopvang in de buurt betekent voor werkzoekenden te laat in de les of een belemmering voor het aannemen van een job." (VDAB)

"Door de moeilijke bereikbaarheid van sommige opvang geraken cursisten niet tijdig in de les zeker als er 1 kind in de school moet worden afgezet en 1 kind in de opvang die vaak niet naast de school is gelegen. Dit drijft dan soms ook bijkomend, naast de kostprijs voor kinderopvang, de mobiliteitskosten op." (Basiseducatie)

BEGRIJPBAARHEID - verwachtingen naar taalniveau Nederlands & drempels digitale inschrijving

Er is veel onduidelijkheid over alle regels en afspraken binnen de opvangstructuur. Dit heeft voor een deel te maken met té veel digitale en uitsluitend Nederlandstalige communicatie. Dat laatste is vooral een drempel voor inburgeraars en anderstaligen. Bij sommige opvanginitiatieven is het duidelijk de verwachting dat ouders voldoende Nederlands kennen. Vanuit het Agentschap Inburgering ondervindt men dat er in de regio Brussel bepaalde kinderdagverblijven inburgeraars weigeren, omdat geen van beide ouders Nederlands spreekt.

"Ook al weten ze dat de ouder binnenkort met Nederlandse les start. Sommige kinderdagverblijven gaan zeer flexibel om met de meertaligheid van ons publiek, anderen minder. Vaak is het afhankelijk van de talenkennis van de leidinggevende of de medewerkers." (Inburgering)

De digitale inschrijvingssystemen zijn vooral in de grote steden in opmars. Ze zijn niet altijd even gebruiksvriendelijk voor anderstaligen. Het wordt overal anders aangepakt. De gevraagde info is complex (zie alle kenmerken voorrangsregels) en de communicatie verloopt steeds in het Nederlands. Vaak moeten kandidaten allerlei documenten opladen. De eerste registratie lukt met hulp van de trajectbegeleider. Vaak volgt er nadien veel communicatie of zijn er meldingen dat de kandidaat zich opnieuw moet opgeven voor andere locaties. Dit leidt constant tot misverstanden bij inburgeraars die nog niet voldoende Nederlands kunnen.

"Veel van de toeleidingen gebeuren online (wat voor een deel van onze cliënten al onmogelijk is) en er is de vraag naar een kindcode en een e-mailadres. Ook dit is niet evident voor onze doelgroep. De zwaksten krijgen daarom minder kansen om te starten met bijvoorbeeld Nederlandse lessen omdat ze gewoon niet in het systeem van kinderopvang geraken." (Inburgering)

BETROUWBAARHEID

Alle toeleiders geven aan dat veel van hun gezinnen vanuit hun cultuur niet vertrouwd zijn met het gegeven dat de zorg voor een jong kind wordt overgedragen aan een professional buiten de eigen familie of het eigen sociaal netwerk. Ze **verkiezen zelf voor hun kind te zorgen** tot het naar school gaat.

Gebruik maken van reguliere kinderopvang is voor deze doelgroep vaak hoogdrempelig omdat men de betekenis en waarde er niet van kent. Daarbovenop komt dan de financiële drempel, die nu nog versterkt wordt doordat de ouderbijdrage niet langer terugbetaald wordt.

“Het is onhaalbaar voor onze ouders om al op zoek te gaan naar opvang als ze zwanger zijn. Zelfs als het kind geboren is zijn ze er mentaal niet altijd klaar voor om hun kind naar de opvang te brengen.” (Federatie Basiseducatie)

“Er is niet zozeer nood aan informatie over kinderopvang, maar vooral aan het geruststellen van gezinnen. De gezinnen in begeleiding hebben doorgaans weinig vertrouwen in overheidsinstanties en al zeker niet in mensen die ze niet kennen. Ook hebben ze het gevoel dat ze hun kind in de steek laten als ze het naar de opvang brengen.” (VDAB)

SPECIFIEKE PROBLEMEN VOOR DE TRAJECTBEGELEIDER

Gebrek aan inzicht in het landschap kinderopvang

Trajectbegeleiders geven aan dat het nuttig zou zijn om zelf meer inzicht te hebben in het landschap en de regels om hun cliënten beter te kunnen ondersteunen. De trajectbegeleider moet over de nodige kennis en tools beschikken om de inburgeraar te ondersteunen in de zoektocht naar kinderopvang. Welke opvang bestaat er? Wat zijn voorrangsregels en hoe werkt dit? Hoe werkt principe van bestellen = betalen? Wat mag een kinderopvang vragen aan een ouder bv. voldoende kennis Nederlands, mag dat? bv. voltijds opvangplan, mag dat? enz.. Het valt op dat de tools die Opgroeien hier rond uitgewerkt heeft, nauwelijks bekend zijn.

De voorrangsregels zijn niet gekend of onduidelijk voor de trajectbegeleiders. Er is geen transparantie rond. Wat betekenen ze concreet voor hun doelgroep? Men begrijpt niet waarom de ene wel een opvangplaats krijgt voorgesteld en de andere niet. De vraag is trouwens in hoeverre het nodig is dat toeleiders de voorrangsregels kennen. Het is aan de opvang om dit om te zetten in een concreet opnamebeleid dat een evenwichtige toegang tot de opvang garandeert voor verschillende doelgroepen.

“Ik denk niet dat wij opvanginitiatieven op dit momenten aanspreken op de voorrangsregels. Wij gaan ervan uit dat de opvang dit zelf weet. Misschien weten we daar te weinig van. Ik kan me wel voorstellen dat die 20 % in Genk en Maasmechelen heel snel bereikt is. Wij kunnen niet weten of men die 20 % al bereikt heeft of niet.” (Inburgering)

Verschillen tussen gemeenten

Ook is het lastig dat de organisatie in elke gemeente anders is. In de ene gemeente is er wel occasionele opvang in de andere niet. In de ene gemeente is er wel een centraal aanspreekpunt, in de andere niet.

“De aanpak en het contact nemen met de gemeenten voor opvang te vinden voor de inburgeraars verschilt van gemeente tot gemeente. In Zottegem is dit het Huis van het Kind, indien de ouders gekend zijn bij het OCMW, wordt er samen gewerkt met het OCMW. In Ronse wordt er contact gelegd met het sociaal huis, met verschillende organisatoren kinderopvang.”(Inburgering)

GDPR-regels

Tegelijk stelt zich ook soms het probleem dat de opvolging door de trajectbegeleider niet mogelijk is wegens GDPR-regels.

“We krijgen vaak te horen dat er geen informatie mag gegeven worden (werden de juiste opvangdagen aangevraagd, werd gepraat over specifieke aandachtspunten kind). We kunnen het inburgeringsprogramma tijdelijk onderbreken als we een bewijs hebben dat er naar kinderopvang gezocht wordt en het kind op een wachtlijst staat. Dit bewijs krijgen we niet of nauwelijks door een loket. Reden ook hier weer: GDPR. Op die manier is het moeilijk rekening te houden met het niet vinden van kinderopvang of te weten wie er echt een probleem heeft met het vinden en wie het gebruikt als excuus.”(Inburgering)

OPLOSSINGEN – GOEDE PRAKTIJEN

Laagdrempelige initiatieven op maat

Er zijn twee sporen en beiden moeten mogelijk blijven.

Ofwel starten met informele gratis opvang en dan geleidelijke overgang naar reguliere opvang. Dit is te verkiezen voor kwetsbare laaggeletterde ouders.

Initiatieven op maat van deze doelgroep, zoals ontwikkeld in het kader van de AMIF-proeftuinen¹¹ hebben hun succes bewezen. Ze laten toe dat deze gezinnen op hun ritme vertrouwd geraken met de kinderopvang en verlagen de drempel naar reguliere kinderopvang in een latere fase. De ervaring om geleidelijk aan kennis te maken met kinderopvang vanuit een veilig nest levert meer op dan filmpjes en folders. Met de projecten vernieuwend aanbod Huis van het Kind zetten we in op dit spoor.

Ofwel occasionele opvang voorzien dichtbij openbaar vervoer of lesplaats.

‘Voor onze sector zou het fijn zijn als er wordt nagedacht over occasionele opvang dicht in de omgeving van stations. Of dat er kinderopvang is op de plek waar de cursussen doorgaan. ..we mogen ook niet vergeten dat in landelijke gemeenten het openbaar vervoer niet is afgestemd op deze noden.’(Inburgering)

“Als je kijkt naar de doelgroep, zijn er heel veel anderstaligen. Het concept dat je je kind ergens achterlaat bij vreemden en daar wordt er goed voor gezorgd, dit is in veel culturen onbekend en dus niet zo evident. Daarom is het heel belangrijk om voor deze doelgroep veel meer in te zetten op het op dezelfde

---

¹¹ Dankzij ondersteuning van het Europese AMIF-fonds (Asylum Migration & Integration Fund) konden tussen 2016 en 2020 een aantal proeftuinen een vernieuwend inburgeringsaanbod ontwikkelen op maat van laaggeletterde moeders met jonge kinderen. Meer info: [Draaiboek AMIF project 'Inburgering op maat van laaggeletterde vrouwen met jonge kinderen' - Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning van de Vlaamse overheid \(expoo.be\)](#)

locatie organiseren van leren en opvang...zoals bij de AMIF-projecten, eerder dan 'je mag naar de les komen, maar dan laat je je kind ergens anders achter'. Voor anderstaligen is dit heel belangrijk om hen te kunnen laten deelnemen aan volwassenenonderwijs, omdat zij anders die stap niet gaan zetten.'(VOCVO)

Lokaal Loket Kinderopvang en brugfiguren

Een goed werkend centraal aanmeldpunt wordt door verschillende respondenten genoemd als een grote vooruitgang. Dit zorgt voor heel wat tijdswinst bij de trajectbegeleiders. Trajectbegeleiders stellen het ook op prijs als ze een contactpersoon hebben met wie ze kunnen communiceren. Een lokaal loket medewerker kan die rol opnemen.

"Dit is voor ons veel gemakkelijker. Vroeger moesten we alle initiatieven afbellen...nu neemt het Lokaal Loket dit uit handen. Dat is een grote ondersteuning voor ons. Maar belet niet dat er vaak een aantal maanden wachttijd is voor de gezinnen."(Inburgering)

Voorbeelden:

De Stad Leuven heeft één centrale plaats - Stadskantoor kinderopvang - waar klanten naartoe kunnen gaan om zich in te schrijven. Het positieve is dat de stad de inburgeraars van A tot Z helpt en heldere informatie geeft. De Stad zoekt vervolgens in een database naar locaties die realistisch zijn qua verplaatsingstijd. De Stad registreert zelf de ouders en maakt zelf het verschil tussen dringende starters.

In Limburg merkt men duidelijk het verschil tussen de steden mét en zonder Lokaal Loket:

"In Sint-Truiden en Hasselt loopt de doorverwijzing naar kinderopvang en de opvolging goed, omwille van een goed georganiseerd centraal aanmeldpunt. Bijvoorbeeld Kind Infopunt in Sint-Truiden.

In Tongeren mankeert er een goed georganiseerd centraal aanmeldpunt. Onze trajectbegeleiders moeten heel vaak tussenkomen om kinderopvang te regelen. Als een inburgeraar bijvoorbeeld geen plaats heeft, dan komt die niet op een wachtlijst en wordt dit niet opgevolgd. Alles hangt dan af van de zelfredzaamheid en het initiatief van de inburgeraar zelf." (Inburgering)

In Brussel werd een afsprakennota gemaakt tussen BON (Brussels Onthaal Nieuwkomers) en het Lokaal Loket Kinderopvang. *"Het lokaal loket is essentieel voor een goede samenwerking tussen integratie/inburgering en de crèches. Het lokaal loket speelt hierbij de rol van bemiddelaar".*

Hierbij wordt ook gevraagd om dit onder te brengen onder het Huis van het Kind. Versnippering van diensten bemoeilijkt een goede toeleiding.

In sommige steden, zoals bvb. Brugge, Oostende of Roeselare, wordt ook gewerkt met brugfiguren. Hun opdracht is om een brug te vormen tussen enerzijds burgers met een migratieachtergrond en anderzijds het lokaal bestuur en andere organisaties zoals bvb kinderopvang. Een brugfiguur kan op maat informeren, vertrouwen opbouwen en actief ondersteunen bij de toeleiding naar kinderopvang en een warme instap.

Samenwerkingsafspraken

In het algemeen is er zo goed als nergens sprake van structureel lokaal overleg tussen toeleiders en kinderopvang. Als er wel algemene afspraken zijn, is dit meestal door de tussenkomst van een Lokaal Loket Kinderopvang. Toch zijn de meeste respondenten wel overtuigd van de meerwaarde hiervan.

“Hoewel het niet zo vaak gebeurt, zien de meeste centra toch een mogelijke meerwaarde in een overlegplatform en/of een meer structurele samenwerking met lokaal bestuur m.b.t kinderopvang. Het zou meer uitwisseling over elkaars visie en manier van werken mogelijk maken. Daarbij zou ook het centrum Basiseducatie een grotere rol kunnen opnemen: bv. door zelf plaatsen te gaan reserveren voor cursisten (al dan niet a priori) of door kinderopvang te voorzien op de lesplaats.” (Basiseducatie)

Naast algemene afspraken, kan het ook een oplossing zijn om bilateraal afspraken te maken tussen een toeleider en één of enkele opvanglocaties. Door deze afspraken waarbij een vast aantal plaatsen op voorhand ingekocht worden, kan men bekomen dat:

- de cliënten zeker zijn van een plekje in de kinderopvang
- de opvangprestaties redelijk voorspelbaar zijn voor de organisator kinderopvang, waardoor de zorg om het halen van een voldoende bezetting wordt ingelost. De toeleider kan zich dan ook engageren om de spelregels van de kinderopvang mee duidelijk te maken aan ouders en dit mee op te volgen.

Zowel in Antwerpen (overeenkomst tussen Atlas en 't Lieverdje) als in Gent (overeenkomst tussen In-Gent en Partena) worden plaatsen voor inburgeraars voorbehouden doordat hiervoor afspraken gemaakt zijn met één of meerdere organisatoren kinderopvang. Dit heeft niet alleen als voordeel dat het opvangprobleem sneller opgelost geraakt, maar ook dat veel meer kan ingespeeld worden op de specifieke noden van de doelgroep en gezinnen de ruimte krijgen om te wennen aan het systeem van kinderopvang.

Een goede samenwerking vraagt flexibiliteit van de beide partijen.

“We verwachten meer flexibiliteit van de kinderopvang, maar ook wel van de centra Basiseducatie bv. als een moeder maar voor 3 van de 4 lesmomenten opvang heeft, haar toch laten starten en haar toelaten het 4^e lesmoment te missen. “ (Basiseducatie)

“Planningen van de Centra Basiseducatie en kinderdagverblijven zouden meer op elkaar afgestemd kunnen worden bv. lessen gaan door in de voormiddag en hierdoor zijn kinderdagverblijven overbevraagd. Woensdag bv. is er bijna geen les, terwijl er plaats is op die dag in de opvang.” (Basiseducatie)

De zoektocht naar een geschikte plaats in de kinderopvang zou meer een gedeelde verantwoordelijkheid moeten zijn. Ook toeleiders geven toe dat zij daar meer kunnen in opnemen dan ze nu doen. Voorbeelden van concrete acties die hen zinvol lijken:

- bij de intake nog meer vragen naar nood aan kinderopvang. Niet alleen de informatie over opvanginitiatieven meegeven op papier, eventueel al een concrete afspraak voor inschrijving maken
- op organisatieniveau een persoon verantwoordelijk maken voor kinderopvang
- vaste lesdagen voor elke module inplannen zodat de cursisten weten voor welke dagen ze opvang moeten zoeken

Meer flexibele en occasionele opvang

Alle toeleiders geven steevast aan de tijd tussen de aanvraag en de start van kinderopvang voor hun ouders meestal zeer kort is. Er is dus nood aan meer opvangplaatsen die meer flexibel (versta: op korte termijn en met meer respect voor deeltijdse opvangvraag of opvang gedurende een bepaalde periode) kunnen ingevuld worden.

“Eventueel de mogelijkheid om een ‘vooraanmelding’ voor opvang van de kinderen te doen bij de intake door Centrum Basiseducatie. Gezinnen zouden dan door K&G gecontacteerd kunnen worden om hen verder te begeleiden in hun zoektocht naar een geschikte opvang en de administratieve verwerking van hun dossier.” (Basiseducatie)

Laagdrempelige info

Ouders worden zoveel mogelijk gestimuleerd om zelfredzaam te zijn, maar voor sommige groepen is dit niet mogelijk en is meer nodig. Via heel laagdrempelige informatie op maat van zowel toeleiders als ouders zouden een aantal drempels kunnen overwonnen worden.

“Het vinden van de juiste informatie is een vaardigheid waar de meeste laaggeletterde mensen over struikelen, en daar dan ook het juiste mee doen, en dan nog eens op het juiste moment. Dus: duidelijke en zeer laagdrempelige informatie is cruciaal “ (Basiseducatie)

Om te beginnen zou veel meer ingezet moeten worden op het begeleiden van gezinnen via een vertrouwenspersoon die dezelfde taal spreekt.

“Een vertrouwenspersoon voor de ouders, die dezelfde taal spreekt als de ouder, vanuit Kind en Gezin. Ook aandacht voor de man, want vaak is het hij die er tegengaat dat de moeder les volgt. Initiatieven die het vertrouwen winnen via een bezoek aan kinderopvang zodat ze de werking zien, een vertrouwenspersoon met dezelfde taalachtergrond die kan beschrijven over de eigen ervaring ter beschikking hebben waarin de ouder het vertrouwen heeft en de kinderopvang kent.” (Inburgering)

“Het is zeker een voordeel wanneer verzorgers de thuistaal van de cursisten spreken. Niet zozeer nodig naar de opvang van de kinderen toe, maar wel makkelijk naar de communicatie met de ouders.” (Federatie Basiseducatie)

Ook valt er nog heel wat te winnen bij het informeren van de doelgroep over wat kinderopvang kan betekenen voor hun kind en voor hen als gezin.

“Ze weten niet noodzakelijk dat de crèche meer is dan een opvangplaats. Dit is jammer want een crèche is meer dan alleen opvang. Dit is niet echt een knelpunt maar eerder een positief punt dat nog meer mag uitgespeeld worden. Belangrijk voor ontwikkeling van het kind: zelfstandigheid stimuleren, socialisatie naar andere kinderen toe, taalstimulatie (!)... Ook belangrijk dat toeleiders hier goed over geïnformeerd

worden. Misschien niet zo evident omdat ons publiek hier misschien een andere visie op heeft, dus wij moeten er ook over nadenken hoe we dit overbrengen.”(Inburgering)

Naast digitale informatie is het belangrijk om te blijven investeren in **voldoende fysieke contactpunten** waar de doelgroep terecht kan met allerlei vragen.

Daarnaast moet je ook zorgen voor ondersteuning via flyers, brochures op papier (niet enkel digitaal), maar het is belangrijk dat die heel laagdrempelig en in eenvoudige klare taal is opgesteld.

Toeleiders hebben zelf heel wat concrete ideeën over wat er nodig is om hun doelgroep laagdrempelig te informeren. Dit zou nog veel meer vanuit een samenwerking en afstemming tussen kinderopvang en toeleiders kunnen opgenomen worden.

In het kader van het strategisch plan ‘geletterdheid’ heeft Opgroeien het engagement opgenomen om laaggeletterdheid te erkennen in de dienstverlening en ondersteuning te geven hoe je dit best aanpakt via themapaketten bvb over ouderschap en ‘overstap naar school’ zodat dit ingezet kan worden in eigen dienstverlening en Huizen van het Kind/aanbodsvormen PGO,...

Momenteel komt kinderopvang daar niet expliciet in aan bod, wel indirect via onderwerpen als ‘ontwikkeling van het kind’ of ‘je leven praktisch organiseren met kinderen’...

CONCLUSIES

1) De cijfers tonen aan dat de voorrang voor werk gerealiseerd wordt. De criteria die op dit moment opgenomen zijn in de voorrangsregels spelen niet in het nadeel van werkenden:

- de meest genoemde reden voor gebruik van opvang is werk
- meer dan 90 % van de gezinnen in de voorrangsgroepen scoort op het kenmerk werk

We zien ook dat er een verband bestaat tussen de werkzaamheidsgraad en het % bereikte voorrangsgroepen: hoe hoger de werkzaamheidsgraad, hoe minder het bereik van voorrangsgroepen.

Maar zowel toeleiders als loketten getuigen dat er in praktijk wél een probleem is van toegankelijkheid voor heel wat gezinnen die nood hebben aan opvang in het kader van bepaalde jobs (waarbij de opvangnood wisselend en onvoorspelbaar is bvb. interimwerk) en ook in het kader van opleiding of inburgering.

2) Organisatoren kinderopvang zijn zich goed bewust en kennen de voorrangsregels. Ze volgen het bereik van voorrangsgroepen goed op. Maar wat in veel mindere mate toegepast wordt, is het hebben van een proactief opnamebeleid waarbij men op een doordachte wijze bepaalt wie men wil bereiken en hoe de toepassing van de voorrangsregels vertaald kan worden naar een echt toewijzingsbeleid.

- De meeste deelnemers van de focusgroep 'hoog bereik' gaven te kennen niet echt een opnamebeleid te voeren maar probleemloos aan het vereiste % te komen omdat hun opvang gelegen is in een buurt waar veel kwetsbare gezinnen wonen.

- Loketten getuigen van het feit dat zij op dit punt zeer grote verschillen zien tussen organisatoren: sommigen zetten echt in op een opnamebeleid dat kansengroepen toelaat, anderen doen geen enkele moeite. Het effect daarvan is dat er een zeer ongelijke spreiding ontstaat en dat het voor organisatoren die wel inspanningen doen heel moeilijk wordt om nog een gezonde sociale mix te behouden.

Op dit punt is de regelgeving misschien ook niet zo duidelijk: wat betekent het concreet om bij het samenkomen van vragen voorrang te geven aan het gezin met een bepaald kenmerk ? Dit aspect van de voorrangsregels wordt ook niet opgevolgd noch door Opgroeien, noch door ZI.

3) Een weerkerend knelpunt bij de toepassing van de voorrangsregels is de moeilijkheid om gezinnen die behoren tot de voorrangsgroepen op een laagdrempelige manier te detecteren. Zeker in regio's waar de opvangvragen niet gecapteerd worden via een centraal portaal van het Lokaal Loket Kinderopvang, is het aan organisatoren zelf om hiervoor de nodige informatie te verzamelen bij de ouders.

4) Sommige organisatoren die heel wat inspanningen doen op vlak van opnamebeleid en vrijhouden van plaatsen, halen toch niet het minimale bereik. Er blijken een aantal factoren mee te spelen waar organisatoren zelf geen vat op hebben. Het gaat dan vooral over de bereikbaarheid en de ligging van de opvanglocatie en het aantal inkomensgerelateerde opvangplaatsen in de regio. Dit doet de vraag rijzen of inkomensgerelateerde opvangplaatsen wel op de juiste plaats zitten, namelijk waar ze zinvol zijn voor de gezinnen voor wie opvang anders niet toegankelijk is.

5) Zowel organisatoren, loketten als toeleiders geven aan dat, los van de voorrangregels, de toegang tot een plaats in de kinderopvang vooral moeilijk is voor gezinnen waarvan de **vragen ofwel slechts kort voor de gevraagde startdatum gesteld worden ofwel atypisch zijn**. Dat laatste slaat zowel op de openingsuren, als het vragen van deeltijdse opvang of van opvang voor een beperkte periode.

Veel organisatoren geven aan niet bereid te zijn om plaatsen vrij te houden omwille van de financiële onzekerheid waardoor de opvang meestal al maanden op voorhand vol zit. Anderzijds betekent een groter aandeel van deze gezinnen in de opvang ook meer gepuzzel in de opvangplannen en meer flexibiliteit zowel van de leidinggevende als van de kindbegeleiders. Het financieringssysteem is niet van die aard om deze flexibiliteit te stimuleren en te faciliteren.

Het gevolg is dat alle toeleiders getuigen dat het gevolg voor deze gezinnen heel ingrijpend is...kansen tot inburgering, opleiding of tewerkstelling worden gemist, gezinnen blijven geïsoleerd en haken af.

6) Uit de gesprekken met lokale loketten en toeleiders blijkt dat **lokale samenwerking en afspraken over de aanmelding en toewijzing van opvangvragen** een heel groot verschil kunnen maken. We stellen echter vast op vandaag enkel in de grote steden al werk gemaakt is van structurele samenwerking. Dit kan gaan om bilaterale samenwerking bvb tussen een toeleider en een opvanglocatie of om samenwerking ondersteund door het beleid van het lokale bestuur of de werking van een Lokaal Loket Kinderopvang.

Concluderend:

Op de vraag of voorrangregels bijdragen tot een effectieve voorrang voor werkende ouders en ouders die een opleiding volgen in het kader van een traject naar werk is de vraag dus : ja en nee.

Ja: werk neemt een prominente plaats in in de toepassing ervan en de voorrang voor werk wordt gerealiseerd.

Nee: voor situaties waar kort op de bal moet gespeeld worden en de opvangnood onvoorspelbaar is, zowel in het kader van werk als van opleiding en inburgering, missen voorrangregels hun doel.

Voorrangregels hebben een herverdelend effect in de toegang tot de beschikbare kinderopvang zeker in regio's met een groot tekort aan IKT-plaatsen. In die zin zijn ze een belangrijke hefboom in het versterken van de toegankelijkheid. Maar:

- de huidige regels kunnen versterkt worden door de verduidelijking dat een opnamebeleid vereist is en door de opvolging daarvan
- aanvullend moet ook het ruimere subsidiesysteem herbekeken worden om de opvang te ondersteunen om veel flexibeler in te spelen op de noden van gezinnen en opvanglocaties met een hoog bereik van voorrangsgroepen financieel te belonen
- aanvullend moet ingezet worden op het versterken van lokale samenwerking en het maken van structurele afspraken tussen kinderopvang, loketten en toeleiders of organisaties die gezinnen ondersteunen.
- voor sommige gezinnen vraagt de stap naar kinderopvang een voortraject om vertrouwd te raken met de werking van kinderopvang en met de meerwaarde ervan voor de ontwikkeling van het kind en van de ouder. Gezinnen die na zo'n traject klaar zijn om de stap te zetten naar kinderopvang, ondervinden dan vaak dat er geen plaats is, waardoor ze toch terug afhaken.

AANBEVELINGEN VOOR BELEID EN PRAKTIJK

De aanbevelingen werden opgesteld in overleg met de sector:

- 5 februari 2021 Platform Toegankelijkheid en Diversiteitsbeleid Kinderopvang (vertegenwoordiging van: lokale besturen, organisatoren, gebruikers, ondersteuners, experts, toeleiders)
- 21 april 2021 Kamer PGO/KO RC

Gelet op de conclusies van de evaluatie, zien we dat er bijstellingen nodig zijn op drie vlakken:

- 1) de voorrangsregels zelf
- 2) de samenwerking
- 3) het subsidiesysteem

VOORRANGSREGELS VEREENVOUDIGEN EN INZETTEN OP IMPLEMENTATIE EN OPVOLGING

Voorstel 1

Om de toepasbaarheid van de regels te vergemakkelijken en de verwachtingen ten aanzien van organisatoren te verduidelijken, is het aangewezen om de regels te vereenvoudigen.

Concreet betekent dit:

- het verduidelijken van de inspanningsverbintenis door expliciet te maken dat de organisator werk moet maken van een **proactief opnamebeleid** dat rekening houdt met de populatie in de buurt, noden en behoeften van gezinnen, ligging van de opvanglocatie en lokale afspraken met het oog op het realiseren van de voorrang voor bepaalde gezinnen
- **meer eenvoud in formulering van de kenmerken** : geen combinatie van kenmerken - geen hiërarchie tussen kenmerken - definiëring die is afgestemd op IKT/groepspakket met oog op automatische detectie en vergemakkelijken van registratie – weergeven van een kenmerk van voorrang op het attest IKT zodat de organisator ondersteund wordt bij een correcte registratie.

Voorstel 2

Naast het vereenvoudigen van de regels zelf is het belangrijk om te blijven inzetten op sensibilisering, ondersteuning, opvolging en handhaving. Handhaving van de regels moet zijn plaats vinden in een traject van duidelijke informatie, ondersteuning bij het opnamebeleid en kwaliteitsvolle registratie.

Concreet betekent dit:

- Aansturen op ondersteuning van de organisatoren door het **Lokaal Loket Kinderopvang**. Hiervoor moeten loketten daar expliciet de opdracht en ook de middelen voor krijgen (zie ook hieronder)
- Bij ondersteuning en handhaving dient rekening gehouden te worden met **contextfactoren** waar een organisator geen vat op heeft, zoals de bereikbaarheid van de opvanglocatie, de populatie van de buurt, de mate waarin er lokaal wordt samengewerkt, het IKT-aanbod in de buurt, de schaal van de organisator.
- Een aanhoudend en niet te motiveren tekort op vlak van de toepassing van de voorrangsregels, kan leiden tot een **sanctie**, met name vermindering van het aantal IKT-plaatsen (naar analogie van de sanctie bij een te lage bezetting)

SAMENWERKING VERSTERKEN

Doelstellingen:

- Toeleiding van gezinnen naar kinderopvang meer vormgeven vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid tussen kinderopvang en organisaties die gezinnen begeleiden of ondersteunen
- Gezamenlijk werk maken van oplossingen op maat van knelpunt-vragen

Voorstel 1

Lokale samenwerking kan mee het verschil maken in het realiseren van een toegankelijke kinderopvang. Lokale loketten kinderopvang hebben regelgevend de opdracht om in te staan voor een goede samenwerking zowel tussen kinderopvang onderling en als tussen kinderopvang en organisaties die gezinnen ondersteunen, mede als brugfiguren/gezinscoaches. Zij kunnen ervoor zorgen dat kinderopvang mee is ingebed in het netwerk Huis van het Kind en kunnen een spilfiguur zijn in het **versterken van de lokale samenwerking rond kinderopvang**. Ook kunnen zij ervoor zorgen dat er afspraken gemaakt worden tussen organisatoren over het opnamebeleid en de spreiding van occasionele en flexibele opvangvragen. Lokale besturen die op vandaag het Lokaal Loket ten volle (niet enkel registratie van opvangvragen, maar ook effectieve ondersteuning van gezinnen én het opbouwen van een echt netwerk) vormgeven ervaren dat de Vlaamse subsidie ontoereikend is.

Concreet: een evaluatie van de loketwerking met oog op een goede inschatting van de noodzakelijke middelen om het potentieel dat loketten hebben op het vlak van het ondersteunen van de lokale samenwerking ten volle te kunnen opnemen.

Voorstel 2

Uit de praktijk blijkt dat voor gezinnen die weinig vertrouwd zijn met kinderopvang en nog een lange afstand hebben tot de arbeidsmarkt, laagdrempelige voortrajecten zeer succesvol zijn. Kinderopvang wordt hier meestal geïntegreerd als onderdeel van een begeleidingstraject bvb in het kader van inburgering of een begeleiding naar werk. Dit soort **praktijken moet verder verspreid en gefaciliteerd** worden op voorwaarde dat er steeds een link gemaakt wordt met het reguliere opvangaanbod zodat

tegelijk ook de drempels naar reguliere kinderopvang worden aangepakt én dat ook verder wordt ingezet op de drempels naar dit reguliere aanbod (zie punt 3 Subsidiesysteem)

Concreet: sensibilisering en verspreiding van goede praktijken samenwerking kinderopvang & toeleiders

Voorstel 3

Er valt ook nog winst te boeken door een betere afstemming tussen het aanbod van toeleiders zoals bijvoorbeeld de Nederlandse taallessen en de kinderopvang. Uit het onderzoek blijkt dat het moeilijk haalbaar is om hierover lokaal tot afstemming te komen. Het zou een stap vooruit zijn als hierover bovenlokaal een afsprakenkader voor gemaakt wordt.

Voorstel 4

Inzetten op een betere kennis en ondersteuning van trajectbegeleiders/sociaal werkers ondermeer door vorming en door een actieve verspreiding van de bestaande ondersteunende materialen over kinderopvang. Aanvullend kan bekeken worden hoe op maat van de verschillende toeleiders werk kan gemaakt worden van laagdrempelige info.

SUBSIDIESYSTEEM AANPASSEN OM MEER FLEXIBILITEIT MOGELIJK TE MAKEN

Doelstelling:

- Kinderopvang stimuleren tot meer flexibiliteit ten aanzien van gezinnen
- Kinderopvang ondersteunen om zich flexibel op te stellen ten aanzien van opvangnoden van gezinnen zonder zelf risico's te lopen op vlak van leefbaarheid

Voorstel 1

DOP-plaatsen komen in het huidig regelgevend kader tegemoet aan de vraag naar het faciliteren van occasionele opvangvragen zonder te raken aan de financiële leefbaarheid. In afwachting van een meer fundamentele hervorming van het subsidiestelsel (zie voorstel 3) is het wenselijk om meer DOP-plaatsen toe te kennen en om voorafgaandelijk een grondige evaluatie te doen van het huidig gebruik van deze subsidie.

Voorstel 2

Een andere actie op korte termijn is om te sensibiliseren rond welke praktijken drempelverhogend zijn en goede praktijken die nu reeds mogelijk zijn, te inventariseren en te verspreiden. We denken bijvoorbeeld aan flexibele opvangplannen, bewust omgaan met de vereiste om een minimum aantal opvangdagen te vragen, verticale leefgroepen zodat ook oudere kindjes kunnen instromen enz...

Voorstel 3

Op langere termijn is het noodzakelijk om het subsidiesysteem aan te passen zodat er een grotere incentive is voor organisatoren die openstaan voor flexibele en occasionele opvang en organisatoren die veel kwetsbare gezinnen bereiken voldoende financieel beloond worden. Daarbij is het niet wenselijk om nu enkele elementen uit het systeem te wijzigen, maar verdient het de voorkeur om het ganse systeem grondig te herdenken.

BIJLAGE 1: LEIDRAAD VOOR DIEPTE INTERVIEW MET EEN TOELEIDER

Ijsbreker

- Zichzelf laten voorstellen:
  - Wie zijn ze?
  - Hoe lang werken ze al voor de organisatie?
  - Wat houdt hun werk precies in ?
  - Met wie werken ze vaak samen buiten de eigen organisatie?

Inleiding

- Als je aan kinderopvang denkt, waaraan denk je dan?
- Weet je dat er voorrangsregels gelden in de kinderopvang voor baby's en peuters?
- Zo ja, Hoe zou je deze regels uitleggen aan iemand die hier nog nooit heeft over gehoord?
- Met welke doelgroepen kom je in contact tijdens je werk?
- Hanteren jullie criteria om kansengroepen of kwetsbare groepen te identificeren ? Zo ja, welke ?

Kernvragen

1) INFORMATIE OVER KINDEROPVANG

- Welke informatie heeft iemand uit jouw doelgroep nodig in het algemeen?
- Welke informatie heeft iemand uit jouw doelgroep nodig specifiek over kinderopvang voor baby's en peuters?
- Welke informatie heb jij als toeleider naar kinderopvang nodig over kinderopvang voor baby's en peuters ?
- Wat is een goede informatiestrategie in functie van jouw doelgroep? (folders, informatie op buurtactiviteiten, in een gratis deur-aan-deur-krantje, ..., beeldmateriaal of niet, beschikbaar in verschillende talen?):
  - In het algemeen?
  - Specifiek over kinderopvang voor baby's en peuters?
  - Ken je onze instrumenten ? filmpje, fiche toeleiders, Kind in Beeld (algemeen, IKT) ? Zo ja, maak je er gebruik van ? Heb je suggesties voor verbetering ? Ontbreekt er iets ?

Hierbij ter info de linken:

Filmpjes voor ouders: <https://www.kindengezin.be/kinderopvang/ouder/hoe-kiezen/>

Kind in Beeld: <https://www.kindengezin.be/brochures-en-filmpjes/brochures/>

(geef in: Kind in Beeld Kinderopvang)

Basisinfo voor toeleiders: <https://www.kindengezin.be/img/wegwijs-in-kinderopvang-basisinfo-toeleiders.pdf>

2) TOELEIDING NAAR KINDEROPVANG

- Welke rol speelt jullie organisatie bij de informatiedoorstroom over kinderopvang voor baby's en peuters? Gewoon doorverwijzen ? Ook actief begeleiden ? Hoe komt dit?
- Waarom doen personen uit een kansengroep of een kwetsbare doelgroep beroep op kinderopvang voor baby's en peuters of waarom net niet?
  - werk ? opleiding ? inburgering ? andere ?
  - welke knelpunten zie jij binnen jouw job ?
  - wat geef jij mee als goed werkende principes?
- Met welke knelpunten word jij in jouw job geconfronteerd als het gaat om het toeleiden van personen uit jouw doelgroep naar de kinderopvang voor baby's en peuters?
  - Bij de kinderopvang zelf? Wie en hoe zouden deze kunnen worden verholpen?
  - Buiten de kinderopvang? Wie en hoe zouden deze kunnen worden verholpen?
  - Wat mis je in je job om deze knelpunten te kunnen verhelpen?
  - Helpen de voorrangsregels volgens jou om jouw doelgroep toe te leiden naar de opvang voor baby's en peuters ? Heb je suggesties voor bijsturing ?

3) SAMENWERKING

- Heb jij structurele afspraken gemaakt met de kinderopvang ? Is dit op eigen initiatief of op initiatief van de kinderopvang ?
- In welk overlegforum worden deze afspraken gemaakt ? Huis van het Kind ? Lokaal Overleg Kinderopvang ? Andere ?
- Welke rol speelt het lokaal bestuur/lokaal loket kinderopvang in het faciliteren en trekken van dit overleg tussen sectoren ?
- Heeft dit volgens jou een meerwaarde ? Zo ja, welke ?
- Welke afspraken zijn er precies gemaakt ?
- Wat gebeurt er als een gezin de opvang niet tijdig geregeld krijgt ?

4) BESLUITENDE VRAGEN

- Als je 1 ding zou kunnen veranderen aan de kinderopvang voor baby's en peuters opdat je in jouw job niet meer geconfronteerd zou worden met knelpunten: wat is dit dan en hoe zou je dit veranderen?
- Wat zou jij als toeleider zelf anders kunnen aanpakken om gezinnen makkelijker toegang te geven tot kinderopvang ?

BIJLAGE 2 DE VOORRANGSREGELS UITGELEGD¹²

1. De dubbele verplichting

- een resultaatsverbintenis

– inkomenstarief: op jaarbasis moet minstens 20% van de opgevangen kinderen uit voorrangsgroepen komen

– plussubsidie: op jaarbasis moet

o minstens 20% van de opgevangen kinderen uit de voorrangsgroepen komen

o minstens 30% van de opgevangen kinderen uit kwetsbare gezinnen komen

- een inspanningsverbintenis: zolang de vereiste 20 % niet bereikt is, moet de organisator bij de keuze tussen meerdere opvangvragen, eerst ingaan op de vraag uit de voorrangsgroep.

2. Wie zijn de voorrangsgroepen/kwetsbare gezinnen ?

werk en/of opleiding

alleenstaanden

gezinnen met een laag inkomen

pleegkinderen

broers/zussen (tellen niet mee voor berekening van het vereiste bereik)

Nederlandstalige gezinnen (enkel voor Brusselse opvanglocaties)

kwetsbare gezinnen:

Minstens beantwoorden aan twee van de volgende kenmerken, waarvan minstens

laag inkomen, een problematische gezondheidsen/of zorgsituatie OF een laag opleidingsniveau

Werk/opleiding

Alleenstaand

Laag inkomen

---

¹² art.22 en art. 38 Besluit Vlaamse Regering van 22 november 2013 houdende de subsidies en de eraan gekoppelde voorwaarden voor de realisatie van specifieke dienstverlening door gezinsopvang en groepsovang van baby's en peuters

3. Zijn er kenmerken die absoluut zijn ?

T2: Er is absolute voorrang aan wie kinderopvang nodig heeft in het kader van de werksituatie. Dit geldt voor iedereen die werk zoekt, werk wil houden of een beroepsgerichte opleiding volgt. Zolang de 20% niet behaald is, kan je afwijken van deze absolute voorrang voor de werksituatie.

Je mag voor de rest zelf kiezen welke rangorde je toepast en welke scores je aan elk kenmerk toekent.

T3: Er is absolute voorrang voor kwetsbare gezinnen, dus ook als de 30 % is bereikt.

4. Hoe worden de percentages berekend ?

We berekenen het percentage op het totaal aantal opgevangen baby's en peuters op jaarbasis. Dit is elke baby en peuter voor wie er minstens één opvangprestatie in dat kalenderjaar is. Kleuters worden niet meegeteld.

- Zodra je weet dat een gezin aan een kenmerk beantwoordt, tel je dit kenmerk mee voor het volledig lopende kalenderjaar én voor de rest van de opvangperiode bij dezelfde organisator, zelfs als de situatie achteraf wijzigt.
- We berekenen het percentage over alle kinderopvanglocaties van de subsidiegroep die voldoen aan de voorwaarden van de subsidie inkomenstarief of plussubsidie.

5. Mag je daarnaast ook eigen criteria hebben ?

- Eens de 20 % bereikt is, mag je zelf andere kenmerken toevoegen en de rangorde ervan bepalen
- Naast de wettelijke voorrangsregels kan je nog andere, eigen voorrangsregels toepassen, als dit niet ingaat tegen de wettelijke regels zoals het verbod op discriminatie. Voorbeeld: niet toegelaten, kinderen van een bepaalde huidskleur voorrang geven. Wel toegelaten: als een ziekenhuis opvang organiseert, kan je na de wettelijke voorrangscriteria ook voorrang geven aan gezinnen waarvan een ouder in het ziekenhuis werkt.

BIJLAGE 3: LIJST VAN TOELEIDERS DIE GEINTERVIEWD WERDEN

<u>ORGANISATIE</u>	<u>VOORNAAM EN NAAM</u>
<u>Atlas</u>	Johan Ruyssveldt
Atlas	Lana Macanovic
Atlas	Hayriye Tarak
Atlas	Jasmine Vangeel
In-Gent	Martine Antheunisen
All	Johann Declippeleir
All	Marleen Scheers
All	Bert Quintens
All	Sandy Neven
All	Monika Popielnicka
All	Manu Louage
Federatie Basiseducatie	Helga Gehre
Federatie Basiseducatie	Kathelijne Jordens
VOCVO = Vlaams ondersteuningscentrum voor volwassenonderwijs	Sara Jamine
VDAB Vilvoorde	Mariska Van Brustum
VDAB Antwerpen	Danielle Mortelmans
VDAB Antwerpen	Hilde Van Tongelen
Stad Oostende	Annelies Gheeraert
Gemeente Wetteren	Hans Onselaere
OCMW Turnhout	Kathleen Meeuws

Stad Brugge

[Habiba Kerouach](#)

Stad Brugge

[Cynthia Owembabazi](#)

Stad Roeselare

[Lieke Van Cann](#)